



ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

στο Σχέδιο Νόμου

ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

I) Κύρωση του Πρωτοκόλλου υπ' αριθμόν 16 στη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, II) Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9^{ης} Μαρτίου 2016, III) Τροποποίηση του ν. 3251/2004 σε συμμόρφωση με την απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 13^{ης} Ιουνίου 2002 κατά το μέρος που τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2009, IV) Εφαρμογή διατάξεων του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939 του Συμβουλίου της 12^{ης} Οκτωβρίου 2017, σχετικά με την εφαρμογή ενισχυμένης συνεργασίας για τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, V) Διατάξεις που αφορούν στη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις, VI) Διατάξεις που αφορούν στη λειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος.

Κεφάλαιο Α'

Κύρωση του Πρωτοκόλλου υπ' αριθμόν 16 στη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών

Το Μέρος Πρώτο του υποβαλλόμενου Σχεδίου Νόμου αποβλέπει στη νομοθετική κύρωση του Πρωτοκόλλου υπ' αριθμ. 16 της Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ).

Σύμφωνα με τα άρθρα 32-34 της ΕΣΔΑ, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΔΔΑ) αποφαίνεται επί ατομικών και διακρατικών προσφυγών που αφορούν την ερμηνεία και την εφαρμογή της ΕΣΔΑ και των Πρωτοκόλλων της. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 47 της ΕΣΔΑ, το ΕΔΔΑ «μπορεί, μετά από αίτηση της Επιτροπής των Υπουργών, να εκδίδει γνωμοδοτήσεις για νομικά θέματα που αφορούν στην ερμηνεία της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της. Ωστόσο, οι γνωμοδοτήσεις αυτές δεν μπορούν να αναφέρονται ούτε σε θέματα σχετικά με το περιεχόμενο ή την έκταση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που ορίζονται στον τίτλο I της Σύμβασης και στα Πρωτόκολλα, ούτε στα λοιπά θέματα τα οποία το Δικαστήριο ή η Επιτροπή των Υπουργών πρέπει ενδεχομένως να εξετάσουν λόγω υποβολής προσφυγής κατά τη Σύμβαση». Με το παρόν Πρωτόκολλο

διευρύνεται η γνωμοδοτική αρμοδιότητα του ΕΔΔΑ, η οποία μέχρι τώρα περιοριζόταν στα θέματα του άρθρου 47 της ΕΣΔΑ.

Το εν λόγω Πρωτόκολλο προβλέπει τη δυνατότητα των Ανωτάτων Δικαστηρίων των κρατών μερών της ΕΣΔΑ να υποβάλουν αίτημα γνωμοδότησης προς το ΕΔΔΑ επί ζητημάτων αρχής που σχετίζονται με την ερμηνεία ή την εφαρμογή των δικαιωμάτων και ελευθεριών που ορίζονται στην ΕΣΔΑ ή στα Πρωτόκολλα αυτής. Το Πρωτόκολλο εντάσσεται στο πλαίσιο της προσπάθειας για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του μηχανισμού επίβλεψης της ΕΣΔΑ, καθώς και της ενίσχυσης του διαλόγου μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του ΕΔΔΑ.

Πρέπει κατ' αρχάς να τονισθεί ο προαιρετικός χαρακτήρας της γνωμοδοτικής διαδικασίας που θεσπίζει το εν λόγω Πρωτόκολλο. Η υποβολή αιτήματος γνωμοδότησης εναπόκειται στην απόλυτη κρίση και διακριτική ευχέρεια των εθνικών δικαστηρίων, σε αντίθεση με τη διαδικασία της προδικαστικής παραπομπής στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), σύμφωνα με το άρθρο 267 της Συνθήκης Ε.Ε., η οποία είναι, υπό προϋποθέσεις, υποχρεωτική για τα εθνικά δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα. Είναι προφανές ότι εάν ανακύψει ζήτημα από την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου που θα ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 267 της Συνθήκης Ε.Ε., το δικάζον δικαστήριο υποχρεούται, κατά τα ανωτέρω, να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ. Συνεπώς, η δυνατότητα υποβολής αιτήματος γνωμοδότησης στο ΕΔΔΑ τελεί υπό την επιφύλαξη του άρθρου 267 Συνθήκης Ε.Ε. και των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτό. Άλλωστε, επί του θέματος αυτού υφίσταται και σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ (*Bosphorus κατά Irlançias*, Απόφαση της 30 Ιουνίου 2005, *Anotins κατά Letonia*, Απόφαση της 25 Φεβρουαρίου 2014, κ.α.).

Εξάλλου, παρά το γεγονός ότι η ΕΣΔΑ δεν συνιστά νομική πράξη τυπικώς ενταγμένη στην έννομη τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εντούτοις τα αναγνωρισμένα από αυτή θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν τμήμα του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως γενικές αρχές, η δε διάταξη του άρθρου 52 παρ. 3 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιβάλλει να αναγνωρίζεται στα κατοχυρωμένα από αυτόν δικαιώματα, τα οποία αντιστοιχούν σε δικαιώματα που διασφαλίζονται από την ΕΣΔΑ, η ίδια έννοια και η ίδια εμβέλεια με εκείνη που τους αποδίδει η ΕΣΔΑ.

Πρέπει επίσης να τονισθεί ο μη δεσμευτικός χαρακτήρας της γνωμοδότησης. Το εθνικό δικαστήριο θα λάβει υπόψη του τη γνωμοδότηση ως προς το ζήτημα αρχής που τέθηκε και

σχετίζεται με την ερμηνεία ή την εφαρμογή της ΕΣΔΑ και των κυρωθέντων Πρωτοκόλλων της, χωρίς ωστόσο να δεσμεύεται από το περιεχόμενό της.

Το Μέρος Πρώτο αποτελείται από τέσσερα άρθρα. Το άρθρο 1 περιλαμβάνει τις διατάξεις του ως άνω Πρωτοκόλλου στο πρωτότυπο στην αγγλική γλώσσα και την μετάφρασή του στην ελληνική. Στα άρθρα 2 έως 4 περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για την προσαρμογή της εθνικής έννομης τάξης στις προβλέψεις του Πρωτοκόλλου.

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το εν λόγω Πρωτόκολλο αποτελεί συνέχεια της Διακήρυξης που υιοθετήθηκε στη Διάσκεψη Υψηλού Επιπέδου για το Μέλλον του ΕΔΔΑ, η οποία πραγματοποιήθηκε στη Σμύρνη (26-27 Απριλίου 2011), καθώς και της Διακήρυξης της Διάσκεψης του Μπράιτον (19- 20 Απριλίου 2012), η οποία κάλεσε την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης να προχωρήσει στη σύνταξη του Πρωτοκόλλου. Η Επιτροπή Υπουργών, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις θετικές γνωμοδοτήσεις της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης (Γνώμη 285 (2013)) και του ΕΔΔΑ (της 6^{ης} Μαΐου 2013), υιοθέτησε το Πρωτόκολλο στη 1176^η σύνοδο της. Το Πρωτόκολλο άνοιξε για υπογραφή στις 2 Οκτωβρίου 2013.

2. Οι ρυθμίσεις του Πρωτοκόλλου

Το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου περιγράφει τις βασικές παραμέτρους της νέας διαδικασίας.

Ειδικότερα, η παρ. 1 του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου προβλέπει τα ακόλουθα:

Πρώτον, προβλέπει ρητά ότι τα Ανώτατα Δικαστήρια μπορούν να ζητήσουν την έκδοση γνωμοδότησης, καθιστώντας σαφή την προαιρετική φύση του αιτήματος γνωμοδότησης. Όπως μάλιστα σημειώνεται στην επεξηγηματική έκθεση του Πρωτοκόλλου, από την πρόβλεψη αυτή συνάγεται και η δυνατότητα του αιτούντος δικαστηρίου να αποσύρει το αίτημα γνωμοδότησης.

Δεύτερον, προβλέπει ότι το αίτημα γνωμοδότησης μπορεί να υποβληθεί μόνο από τα Ανώτατα Δικαστήρια που θα ορίσει το συμβαλλόμενο κράτος σύμφωνα με το άρθρο 10 του Πρωτοκόλλου. Η ratio της εν λόγω πρόβλεψης είναι αφενός ο περιορισμός των δικαστηρίων που μπορούν να υποβάλουν αίτημα γνωμοδότησης, ώστε να αποφευχθούν τα πολλαπλά αιτήματα και να διατηρείται το επιθυμητό επίπεδο διαλόγου μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του ΕΔΔΑ, και αφετέρου η προσαρμογή στις ιδιαιτερότητες των εθνικών δικαστικών συστημάτων.

Η τρίτη παράμετρος αφορά τη φύση των ζητημάτων επί των οποίων υποβάλλεται το αίτημα γνωμοδότησης. Ο όρος «ζητήματα αρχής που σχετίζονται με την ερμηνεία ή την εφαρμογή των δικαιωμάτων και ελευθεριών που ορίζονται στη Σύμβαση ή στα Πρωτόκολλα αυτής» προέρχεται από το άρθρο 43 παρ. 2 της ΕΣΔΑ που αφορά την παραπομπή υποθέσεων στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης του ΕΔΔΑ, το οποίο άλλωστε θα εκδίδει και τις γνωμοδοτήσεις.

Η παρ. 2 του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου προβλέπει ότι το αιτούν δικαστήριο μπορεί να ζητήσει γνωμοδότηση μόνο στο πλαίσιο υπόθεσης που εκκρεμεί ενώπιόν του. Κατά συνέπεια, αποκλείεται η υποβολή αιτήματος για ένα νομικό ζήτημα το οποίο δεν αναφύεται στο πλαίσιο συγκεκριμένης υπόθεσης.

Η παρ. 3 του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου θέτει τις διαδικαστικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί το αίτημα γνωμοδότησης. Οι προϋποθέσεις αυτές αντανακλούν το σκοπό της διαδικασίας της γνωμοδότησης, η οποία δεν σκοπεί στην επίλυση μιας διαφοράς από το ΕΔΔΑ, αλλά στην παροχή κατευθύνσεων προς τα εθνικά δικαστήρια για ζητήματα που ανακύπτουν κατά την εκδίκαση μιας υπόθεσης και σχετίζονται με την ΕΣΔΑ. Κατά συνέπεια, το εθνικό δικαστήριο θα πρέπει αφενός μεν να θεωρεί πρόσφορη την έκδοση μιας γνωμοδότησης για την επίλυση της υπόθεσης, αφετέρου δε να αναπτύξει το σχετικό νομικό και πραγματικό πλαίσιο της υπόθεσης, ώστε να επιτρέψει στο ΕΔΔΑ να εστιάσει στο ζήτημα αρχής που σχετίζεται με την ερμηνεία ή την εφαρμογή της ΕΣΔΑ.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι το αίτημα γνωμοδότησης υποβάλλεται στην επίσημη γλώσσα του συμβαλλομένου κράτους, όπως σημειώνεται στην επεξηγηματική έκθεση του Πρωτοκόλλου.

Το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου προβλέπει ότι ένα Συμβούλιο πέντε δικαστών του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης αποφασίζει εάν θα δεχθεί το αίτημα γνωμοδότησης, λαμβάνοντας υπόψη τις προβλέψεις του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου. Η εν λόγω διαδικασία είναι όμοια με τη διαδικασία που ακολουθείται για την παραπομπή υπόθεσης στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης σύμφωνα με το άρθρο 43 της ΕΣΔΑ. Σε αντίθεση όμως με τη διαδικασία του άρθρου 43, η απόφαση του Συμβουλίου επί της αποδοχής ή απόρριψης του αιτήματος γνωμοδότησης πρέπει να είναι αιτιολογημένη. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αναμένεται να αποσαφηνιστεί και η έννοια των «ζητημάτων αρχής που σχετίζονται με την ερμηνεία ή την εφαρμογή της ΕΣΔΑ». Εάν το Συμβούλιο δεχθεί το αίτημα, η γνωμοδότηση εκδίδεται από το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου. Η πρόβλεψη αυτή συνάδει με το χαρακτήρα των ζητημάτων επί των οποίων ζητείται η γνωμοδότηση, καθώς και με την ομοιότητα της

γνωμοδοτικής διαδικασίας με τη διαδικασία παραπομπής στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης σύμφωνα με το άρθρο 43 της ΕΣΔΑ.

Στην επεξηγηματική έκθεση του Πρωτοκόλλου σημειώνεται ότι η προτεραιότητα που θα δοθεί στην έκδοση μιας γνωμοδότησης εναπόκειται στην κρίση του ίδιου του ΕΔΔΑ. Εντούτοις, επισημαίνεται ότι, λόγω της φύσης των κρινόμενων ζητημάτων, η γνωμοδοτική διαδικασία θα πρέπει να διενεργείται κατά προτεραιότητα, καθώς τυχόν καθυστέρηση στην έκδοση της γνωμοδότησης θα συνεπάγεται καθυστέρηση της εθνικής δίκης και, συνεπώς, θα πρέπει να αποφεύγεται.

Το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου προβλέπει επίσης την αυτοδίκαιη συμμετοχή στο Συμβούλιο και στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης του δικαστή του κράτους στο οποίο ανήκει το αιτούν δικαστήριο. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει τέτοιος δικαστής, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου επιλέγει πρόσωπο που μετέχει ως δικαστής, από τον κατάλογο που υποβάλλει εκ των προτέρων το εν λόγω κράτος. Ο κατάλογος αυτός, σύμφωνα με την επεξηγηματική έκθεση του Πρωτοκόλλου, είναι ο προβλεπόμενος στο άρθρο 26 παρ. 4 της ΕΣΔΑ.

Το άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου παρέχει το δικαίωμα στον Επίτροπο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης και στο κράτος στο οποίο ανήκει το αιτούν δικαστήριο να υποβάλουν παρατηρήσεις και να λάβουν μέρος στην ακροαματική διαδικασία επί του αιτήματος γνωμοδότησης, αντίστοιχα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 36 της ΕΣΔΑ.

Ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου μπορεί επίσης, στο πλαίσιο της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, να καλέσει οιοδήποτε άλλο συμβαλλόμενο κράτος ή πρόσωπο που δεν είναι διάδικο ή κάθε ενδιαφερόμενο πρόσωπο να υποβάλουν εγγράφως παρατηρήσεις ή να λάβουν μέρος σε οιαδήποτε ακροαματική διαδικασία. Όπως σημειώνεται στην επεξηγηματική έκθεση του Πρωτοκόλλου, εναπόκειται στο ΕΔΔΑ να αποφασίσει εάν θα λάβει χώρα ακρόαση στο πλαίσιο της γνωμοδοτικής διαδικασίας.

Το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου προβλέπει ότι οι γνωμοδοτήσεις του ΕΔΔΑ πρέπει να είναι αιτιολογημένες, καθώς και το δικαίωμα κάθε δικαστή να επισυνάψει έκθεση της προσωπικής του γνώμης.

Η παρ. 3 του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου προβλέπει ότι το ΕΔΔΑ θα κοινοποιεί τις γνωμοδοτήσεις στο αιτούν δικαστήριο, καθώς και στο συμβαλλόμενο μέρος στο οποίο ανήκει το δικαστήριο αυτό. Σύμφωνα με την επεξηγηματική έκθεση, η γνωμοδότηση

προφανώς θα κοινοποιείται και σε κάθε άλλο μέρος που έχει συμμετάσχει στη διαδικασία σύμφωνα με το άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου.

Προβλέπεται επίσης η δημοσίευση των γνωμοδοτήσεων από το ΕΔΔΑ.

Το άρθρο 5 του Πρωτοκόλλου προβλέπει ρητά ότι οι γνωμοδοτήσεις δεν είναι δεσμευτικές. Κατά συνέπεια, το εθνικό δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του τη γνωμοδότηση, χωρίς ωστόσο να δεσμεύεται από το περιεχόμενό της, σύμφωνα με όσα έχουν ήδη αναφερθεί.

Επιπλέον, είναι απολύτως σαφές ότι η έκδοση μιας γνωμοδότησης δεν εμποδίζει την άσκηση προσφυγής ενώπιον του ΕΔΔΑ σύμφωνα με το άρθρο 34 της ΕΣΔΑ. Εντούτοις, όπως επισημαίνεται στην επεξηγηματική έκθεση του Πρωτοκόλλου, εάν υποβληθεί προσφυγή μετά την έκδοση γνωμοδότησης, την οποία ακολούθησε το εθνικό δικαστήριο, αναμένεται ότι θα απορριφθεί ως απαράδεκτη ή θα διαγραφεί από το πινάκιο στο μέτρο που έχει το ίδιο αντικείμενο με το περιεχόμενο της γνωμοδότησης.

Σημειώνεται επίσης, ότι οι γνωμοδοτήσεις δεν επηρεάζουν άλλες μεταγενέστερες προσφυγές ενώπιον του ΕΔΔΑ. Εντούτοις, οι γνωμοδοτήσεις αποτελούν μέρος της νομολογίας του ΕΔΔΑ, όπως και οι αποφάσεις του. Επισημαίνεται δε στην επεξηγηματική έκθεση ότι η ερμηνεία της ΕΣΔΑ και των Πρωτοκόλλων της που περιλαμβάνεται στις γνωμοδοτήσεις θα έχει την ίδια βαρύτητα με αυτή που περιλαμβάνεται στις αποφάσεις του ΕΔΔΑ.

Το άρθρο 6 του Πρωτοκόλλου είναι απόρροια του προαιρετικού χαρακτήρα του Πρωτοκόλλου. Κατά συνέπεια, το Πρωτόκολλο δεν εισάγει νέες διατάξεις στην ΕΣΔΑ. Μόνο μεταξύ των μερών που κυρώνουν το Πρωτόκολλο θεωρούνται οι διατάξεις των άρθρων 1 έως 5 ως πρόσθετα άρθρα στην ΕΣΔΑ και όλες οι διατάξεις της εφαρμόζονται αναλόγως.

Τα άρθρα 7 και 8 και 11 του Πρωτοκόλλου περιέχουν τις συνήθεις τελικές διατάξεις των συμβατικών κειμένων που υιοθετούνται στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Το άρθρο 9 του Πρωτοκόλλου προβλέπει, σε αντίθεση με το άρθρο 57 της ΕΣΔΑ, ότι τα συμβαλλόμενα στο Πρωτόκολλο μέρη δεν μπορούν να διατυπώσουν επιφυλάξεις.

Το άρθρο 10 του Πρωτοκόλλου προβλέπει ότι τα κράτη μέρη θα υποδείξουν, με δήλωσή τους, τα Ανώτατα Δικαστήρια που μπορούν να ζητήσουν την έκδοση γνωμοδότησης. Η δήλωση αυτή μπορεί να τροποποιηθεί οποτεδήποτε και να προστεθούν ή να αφαιρεθούν δικαστήρια.

3. Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στο Πρωτόκολλο

Με το άρθρο 2 του σχεδίου νόμου ορίζονται τα Ανώτατα Δικαστήρια τα οποία είναι αρμόδια να υποβάλουν αίτημα γνωμοδότησης. Προβλέπεται ότι το αίτημα μπορεί να υποβληθεί είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν αιτήματος των διαδίκων. Σε κάθε περίπτωση όμως, η υποβολή αιτήματος εναπόκειται στην απόλυτη κρίση των εν λόγω δικαστηρίων, η δε απόρριψη του σχετικού αιτήματος των διαδίκων δεν χρήζει αιτιολογίας.

Με το άρθρο 3 ρυθμίζονται τα σχετικά με το περιεχόμενο του αιτήματος γνωμοδότησης, καθώς και η γλώσσα στην οποία αυτό υποβάλλεται. Προβλέπεται επίσης η κοινοποίηση του αιτήματος γνωμοδότησης στους διαδίκους, δεδομένου ότι αφενός μεν αναστέλλεται η πρόοδος της δίκης ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, αφετέρου δε αυτοί έχουν έννομο συμφέρον να γνωρίζουν το περιεχόμενό του, αφού ενδέχεται να κληθούν να συμμετάσχουν και στην ενώπιον του ΕΔΔΑ διαδικασία.

Με το άρθρο 4 προβλέπεται η αναστολή της διαδικασίας ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου και η επανέναρξή της μετά την κοινοποίηση της γνωμοδότησης (ή της απόφασης απόρριψης του αιτήματος), μεταφρασμένης, στους διαδίκους. Σημειώνεται ότι, για λόγους διασφάλισης και μόνον του ενιαίου της κρίσεως, προβλέπεται η ενημέρωση των δικαστηρίων του οικείου κλάδου σχετικά με την εν λόγω αναστολή.

Επισημαίνεται ότι το ζήτημα της γλώσσας είναι κρίσιμο. Οι γνωμοδοτήσεις εκδίδονται σε μία από τις επίσημες γλώσσες του ΕΔΔΑ (αγγλική, γαλλική). Εντούτοις, όπως σημειώνεται στην επεξηγηματική έκθεση του Πρωτοκόλλου, το ζήτημα της μετάφρασης της γνωμοδότησης είναι εξαιρετικά σημαντικό. Η εθνική διαδικασία, η οποία δεν διεξάγεται στις γλώσσες αυτές, έχει ανασταλεί εν αναμονή της κοινοποίησης της γνωμοδότησης και δεν μπορεί να επανεκκινήσει, παρά μόνο αφού μεταφραστεί η γνωμοδότηση στη γλώσσα του δικάζοντος δικαστηρίου. Για να αποφευχθούν τυχόν καθυστερήσεις, η επεξηγηματική έκθεση του Πρωτοκόλλου επισημαίνει ότι είναι πιθανή η συνεργασία του ΕΔΔΑ με τις εθνικές αρχές για την ταχύτερη ολοκλήρωση της μετάφρασης. Είναι εντούτοις σαφές ότι η μετάφραση της γνωμοδότησης διεξάγεται με επιμέλεια των εθνικών αρχών.

Προβλέπεται ότι η μετάφραση της γνωμοδότησης διενεργείται με επιμέλεια του Αντιπροσώπου της Ελληνικής Κυβέρνησης στο ΕΔΔΑ, στον οποίο κοινοποιείται η γνωμοδότηση. Εν συνεχείᾳ, διαβιβάζεται υπ' αυτού στο αιτούν δικαστήριο, το οποίο, με τη σειρά του, κοινοποιεί τη μεταφρασθείσα γνωμοδότηση στους διαδίκους.

Η μετάφραση της γνωμοδότησης (ή της απόφασης απόρριψης του αιτήματος γνωμοδότησης) κρίνεται αναγκαία, διότι θα αποτελεί πλέον στοιχείο του φακέλου της δικογραφίας. Η δε κοινοποίησή της προβλέπεται διότι οι διάδικοι στην εθνική δίκη δεν αποτελούν διαδίκους και στην ενώπιον του ΕΔΔΑ γνωμοδοτική διαδικασία. Συνεπώς, θα πρέπει να τους κοινοποιείται η εκδοθείσα γνωμοδότηση, αφενός διότι έχουν έννομο συμφέρον, αφετέρου δε για την επανέναρξη της δίκης.

Κεφάλαιο Β'

Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9^{ης} Μαρτίου 2016

I. Γενικό Μέρος

1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέσει ως στόχο τη διατήρηση και την ανάπτυξη ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης και ήδη από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε της 15ης και 16ης Οκτωβρίου 1999, τέθηκε ως ακρογωνιαίος λίθος της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές και ποινικές υποθέσεις εντός της Ένωσης η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων και διαταγών. Η αρχή αυτή κατοχυρώθηκε ήδη στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), όπου προβλέπεται πλέον και ρητά ότι η δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην Ένωση θεμελιώνεται στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων και διαταγών (άρθρο 82 ΣΛΕΕ). Επίσης, στο Πρόγραμμα της Χάγης του 2004, αναφέρεται ότι η περαιτέρω υλοποίηση της αμοιβαίας αναγνώρισης ως ακρογωνιαίου λίθου της δικαστικής συνεργασίας συνεπάγεται την ανάπτυξη ισοδύναμων κανόνων για τα δικονομικά δικαιώματα στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών με βάση διάφορες μελέτες σχετικά με το υφιστάμενο επίπεδο διασφαλίσεων στα κράτη μέλη και λαμβανομένων δεόντως υπόψη των νομικών παραδόσεών τους. Η εφαρμογή της εν λόγω αρχής βασίζεται στην αποδοχή ότι τα κράτη μέλη έχουν αμοιβαία εμπιστοσύνη στα συστήματα απονομής ποινικής δικαιοσύνης καθενός από αυτά. Η έκταση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης εξαρτάται από διάφορες παραμέτρους και περιλαμβάνει μηχανισμούς προστασίας των δικαιωμάτων των υπόπτων και των κατηγορούμενων προσώπων και τον καθορισμό ελάχιστων κοινών κανόνων, αναγκαίων για τη διευκόλυνση της εφαρμογής της εν λόγω αρχής. Ωστόσο, μολονότι τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη της ΕΣΔΑ και του ΔΣΑΠΔ, η εμπειρία (ιδίως από την έκδοση και εκτέλεση του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης) έχει δείξει ότι το γεγονός αυτό από μόνο του δεν εξασφαλίζει πάντοτε επαρκή βαθμό εμπιστοσύνης στα

συστήματα απονομής ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών. Η δραστικότητα του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης όσον αφορά την επέμβαση σε ατομικά δικαιώματα σε συνδυασμό με τη διαφορετική μεταχείριση από απόψεως δικαιωμάτων των υπόπτων, κατηγορουμένων και καταδίκων από τις επιμέρους εθνικές έννομες τάξεις των κρατών μελών γέννησαν την ανάγκη για αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ κρατικού δικονομικού καταναγκασμού (και δη ασκούμενου κατ' εντολή του κράτους έκδοσης του ΕΕΣ χωρίς κατ' αρχήν δυνατότητα του κράτους εκτέλεσης να αμφισβητήσει τις ουσιαστικές προϋποθέσεις του αξιοποίου λόγω της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης) δημιουργησαν ένα έλλειμμα διαδικαστικής ισορροπίας εις βάρος των δικαιωμάτων του καθ' ου το ΕΕΣ, γεγονός που πλήττει το θεμέλιο της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, δηλαδή την εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών, και κατέστησαν αναγκαία την αναγνώριση ενός *minimum* επιπέδου δικαιωμάτων του συλλαμβανόμενου και κρατούμενου δυνάμει του ΕΕΣ, κοινού σε όλα τα κράτη μέλη.

2. Έτσι στις 30 Νοεμβρίου 2009 το Συμβούλιο εξέδωσε ψήφισμα για έναν οδικό χάρτη για την ενίσχυση των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες («οδικός χάρτης»), διαπιστώνοντας ότι (σκ. 8, 10 του οδικού χάρτη): «Η αμοιβαία αναγνώριση προϋποθέτει ότι οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών εμπιστεύονται τα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών. Προκειμένου να ενισχυθεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι αναγκαίο να υπάρχουν, παράλληλα με τη Σύμβαση, κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά την προστασία των δικονομικών δικαιωμάτων οι οποίοι να τηρούνται και να εφαρμόζονται ορθώς στα κράτη μέλη. Ωστόσο, σημειώθηκε σημαντική πρόοδος στον τομέα της δικαστικής και αστυνομικής συνεργασίας σχετικά με μέτρα τα οποία διευκολύνουν την άσκηση ποινικής δίωξης. Είναι πλέον καιρός να αναληφθεί δράση ώστε να βελτιωθεί η ισορροπία ανάμεσα στα μέτρα αυτά και στην προστασία των ατομικών δικονομικών δικαιωμάτων. Θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την ενίσχυση των δικονομικών εγγυήσεων και του σεβασμού του κράτους δικαίου κατά τις ποινικές διαδικασίες, ανεξάρτητα από τον τόπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον οποίο αποφασίζουν να ταξιδέψουν, να σπουδάσουν, να εργασθούν ή να ζήσουν οι πολίτες». Με τον οδικό χάρτη ζητείται, βάσει σταδιακής προσέγγισης, η έγκριση μέτρων όσον αφορά το δικαίωμα μετάφρασης και διερμηνείας (μέτρο Α), το δικαίωμα ενημέρωσης για τα δικαιώματα και τις κατηγορίες (μέτρο Β), το δικαίωμα σε νομικές συμβουλές και σε δικαστική αρωγή (μέτρο Γ), το δικαίωμα επικοινωνίας με συγγενείς, εργοδότες και προξενικές αρχές (μέτρο Δ) και τις ειδικές διασφαλίσεις για ευάλωτους υπόπτους ή κατηγορουμένους (μέτρο Ε).

3. Στις 11 Δεκεμβρίου 2009 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέφρασε την ικανοποίησή του για τον οδικό χάρτη και τον κατέστησε μέρος του «Προγράμματος της Στοκχόλμης - Μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες» (σημείο 2.4). Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογράμμισε τον μη εξαντλητικό χαρακτήρα του οδικού χάρτη, καλώντας την Επιτροπή να εξετάσει περαιτέρω στοιχεία των ελάχιστων δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων και κατηγορουμένων και να εκτιμήσει κατά πόσον πρέπει να εξεταστούν άλλα ζητήματα, όπως το τεκμήριο της αθωότητας, για την προώθηση της βελτίωσης της συνεργασίας στον τομέα αυτό. Σχετικά με τα δικονομικά δικαιώματα κατά τις ποινικές διαδικασίες έχουν εκδοθεί τρία μέτρα σύμφωνα με τον οδικό χάρτη, δηλαδή οι οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2010/64/ΕΕ (της 20ης Οκτωβρίου 2010, σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία, η οποία ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με τον ν. 4236/2014), 2012/13/ΕΕ (της 22ας Μαΐου 2012, σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, η οποία ενσωματώθηκε ομοίως στο ελληνικό δίκαιο με το ν. 4236/2014) και 2013/48/ΕΕ (της 22ας Οκτωβρίου 2013, σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, καθώς και σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας και με το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας, η οποία ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με τον ν. 4478/2017).

4. Όπως διατρανώνεται στο προοίμιο αυτής (σκ. 9 και 10), σκοπός της παρούσας Οδηγίας είναι να ενισχυθεί το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, με τη θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων για ορισμένες πτυχές του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη με τη θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων για την προστασία των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων και κατηγορουμένων, προκειμένου να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των κρατών μελών στα συστήματα απονομής ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών και, ως εκ τούτου, να διευκολυνθεί η αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις, αλλά και να αρθούν επίσης τα τυχόν εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών στην επικράτεια όλων των κρατών μελών.

5. Όπως παρατηρήθηκε πολλαπλώς στη θεωρία κατά τη διάρκεια των προπαρασκευαστικών εργασιών, αλλά και μετά την έκδοσή της, η Οδηγία στην πραγματικότητα αποβλέπει στην ενσωμάτωση κωδικοποιημένης της νομολογίας του

Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εντεύθεν στα εθνικά δίκαια (βλ. ενδεικτικά *Schünemann*, ΠοινΔικ 2014, 1056 επ.: *Tσιρίδη*, ΠοινΔικ 2017, 10 επ.). Πράγματι, τούτο είναι φανερό και από το προοίμιό της, όπου τονίζεται ότι ισχύει μόνο για τις ποινικές διαδικασίες σύμφωνα με την ερμηνεία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δικαστήριο), με την επιφύλαξη της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Αφορά δε τα φυσικά πρόσωπα που είναι ύποπτα ή κατηγορούμενα σε ποινικές διαδικασίες και εφαρμόζεται από τη στιγμή που ένα πρόσωπο είναι ύποπτο ή κατηγορείται για τέλεση αξιόποινης πράξης ή εικαζόμενης αξιόποινης πράξης (και, κατά συνέπεια, ακόμα και πριν το εν λόγω πρόσωπο ενημερωθεί από τις αρμόδιες αρχές ενός κράτους μέλους, μέσω επίσημης ειδοποίησης ή με άλλο τρόπο, ότι θεωρείται ύποπτο ή ότι κατηγορείται) και σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας μέχρι να εκδοθεί η τελική απόφαση ως προς το αν ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος διέπραξε τη σχετική αξιόποινη πράξη και να καταστεί η εν λόγω απόφαση αμετάκλητη.

6. Ειδικά όσον αφορά το τεκμήριο αθωότητας των φυσικών προσώπων, η εν λόγω προστασία στην οποία αποβλέπει η Οδηγία αντικατοπτρίζεται σύμφωνα με το προοίμιο της στην πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Εξάλλου, σεβόμενη τις νομικές παραδόσεις των κρατών μελών (μεταξύ των οπίων και η Ελλάδα) που δεν αναγνωρίζουν την ποινική ευθύνη νομικών προσώπων, και λαμβάνοντας υπόψη ότι το ΔΕΕ έχει αναγνωρίσει ότι τα νομικά πρόσωπα δεν καθίστανται υποκείμενα των δικαιωμάτων που απορρέουν από το τεκμήριο αθωότητας με τον ίδιο τρόπο όπως τα φυσικά πρόσωπα, κρίθηκε πρόωρη η θέσπιση νομοθεσίας σε επίπεδο Ένωσης για το δικαίωμα του τεκμηρίου αθωότητας των νομικών προσώπων, οπότε η Οδηγία δεν αφορά νομικά πρόσωπα.

7. Κατά την Οδηγία το τεκμήριο αθωότητας παραβιάζεται σε περίπτωση που δημόσιες δηλώσεις δημόσιων αρχών ή δικαστικές αποφάσεις, με εξαίρεση τις αποφάσεις περί ενοχής, αναφέρονται στον ύποπτο ή στον κατηγορούμενο ως να είναι ένοχος κατά το χρονικό διάστημα που το πρόσωπο αυτό δεν έχει αποδειχτεί ένοχο κατά τον νόμο. Οι εν λόγω δηλώσεις και δικαστικές αποφάσεις δεν θα πρέπει δηλαδή να δημιουργούν την αίσθηση ότι το πρόσωπο αυτό είναι ένοχο. Δεν αποκλείονται όμως, φυσικά, οι πράξεις της εισαγγελικής ή δικαστικής αρχής που αποσκοπούν να αποδείξουν την ενοχή του υπόπτου ή του κατηγορουμένου, όπως η κίνηση της ποινικής δίωξης από τον εισαγγελέα και η απαγγελία κατηγορίας από τον ανακριτή, ούτε οι δικαστικές αποφάσεις ως αποτέλεσμα

των οποίων μια καταδικαστική απόφαση που είχε ανασταλεί τίθεται σε εφαρμογή, πάντοτε υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται τα δικαιώματα της υπεράσπισης. Δεν θίγονται επίσης οι διατάξεις και τα βουλεύματα της προδικασίας με τα οποία επιβάλλονται μέτρα δικονομικού καταναγκασμού λόγω υπονοιών ενοχής που βασίζονται στο συγκεντρωθέν αποδεικτικό υλικό, ιδίως η προσωρινή κράτηση, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω αποφάσεις δεν αναφέρονται στον ύποπτο ή στον κατηγορούμενο ως να είναι ένοχος. Αυτονόητο είναι εξάλλου στην ελληνική ποινική διαδικασία ότι η αρμόδια δικαστική ή εισαγγελική αρχή οφείλει να διαπιστώσει πρώτα ότι υφίστανται επαρκή ενοχοποιητικά στοιχεία σε σχέση με τον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο, τα οποία δικαιολογούν τη σχετική απόφαση περί επιβολής μέτρων δικονομικού καταναγκασμού, η οποία περιέχει αναφορά στα εν λόγω στοιχεία στο πλαίσιο της κατά το άρθρο 139 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας απαιτούμενης ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας όλων των διατάξεων, βουλευμάτων και αποφάσεων.

8. Επίσης, το τεκμήριο αθωότητας παραβιάζεται όταν γίνεται χρήση πραγματικών ή νομικών τεκμηρίων σχετικά με την ποινική ευθύνη προσώπου που είναι ύποπτο ή κατηγορείται για τη τέλεση αξιόποινης πράξης, τα οποία δεν περιορίζονται σε λογικά όρια. Τα όρια αυτά προκύπτουν από τη σοβαρότητα του διακυβεύματος σε συνδυασμό με τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων της υπεράσπισης και υπό τον όρο τήρησης της αρχής της αναλογικότητας. Έτσι η Οδηγία δεν αποκλείει τη θέσπιση τεκμηρίων, αρκεί αυτά να είναι μαχητά και εν πάσῃ περιπτώσει να χρησιμοποιούνται μόνο υπό τον όρο ότι τηρούνται τα δικαιώματα της υπεράσπισης.

9. Το δικαίωμα σιωπής είναι μια σημαντική πτυχή του τεκμηρίου αθωότητας και θα πρέπει να χρησιμεύει ως προστασία από την αυτοενοχοποίηση. Το δικαίωμα της μη αυτοενοχοποίησης είναι επίσης μια σημαντική πτυχή του τεκμηρίου αθωότητας. Συνεπώς οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι, όταν καλούνται να προβούν σε δήλωση ή να απαντήσουν σε ερωτήσεις, δεν θα πρέπει να εξαναγκάζονται να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία ή έγγραφα ή να παράσχουν πληροφορίες που μπορεί να οδηγήσουν σε αυτοενοχοποίησή τους. Το δικαίωμα σιωπής και το δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης καλύπτει όμως μόνο την αξιόποινη πράξη για την οποία ένα πρόσωπο θεωρείται ύποπτο ή την οποία κατηγορείται ότι έχει διαπράξει και όχι, για παράδειγμα, θέματα που σχετίζονται με την ταυτοποίηση ενός υπόπτου ή κατηγορουμένου. Αντικείμενο του δικαιώματος σιωπής και του δικαιώματος μη αυτοενοχοποίησης είναι η προστασία των υπόπτων ή των κατηγορουμένων έναντι εξαναγκασμού από τις αρμόδιες αρχές να παράσχουν

πληροφορίες, μολονότι δεν το επιθυμούν. Σχετικά με τις παραβάσεις του δικαιώματος σιωπής ή του δικαιώματος μη αυτοενοχοποίησης η Οδηγία αποβλέπει και πάλι στην ερμηνεία του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δυνάμει της ΕΣΔΑ. Από τη σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ προκύπτει ότι η άσκηση του δικαιώματος σιωπής ή του δικαιώματος μη αυτοενοχοποίησης δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται εναντίον του υπόπτου ή κατηγορουμένου, υπό την έννοια ότι δεν θα πρέπει να συνιστά τη μόνη απόδειξη ότι το εν λόγω πρόσωπο έχει διαπράξει τη συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη, χωρίς όμως η απαίτηση αυτή να θίγει τους εθνικούς κανόνες που αφορούν την εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων από τα δικαστήρια ή τους δικαστές - υπό την προϋπόθεση πάντοτε ότι τηρούνται τα δικαιώματα της υπεράσπισης - ή να παρεμποδίζει τις αρμόδιες αρχές από τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων τα οποία μπορούν να ληφθούν νόμιμα από τον ύποπτο ή κατηγορούμενο, μέσω άσκησης εξουσιών νόμιμου καταναγκασμού, και έχουν ύπαρξη ανεξάρτητη από τη βούληση του υπόπτου ή του κατηγορουμένου (π.χ. το υλικό που αποκτάται δυνάμει εντάλματος, το υλικό για το οποίο υπάρχει νομική υποχρέωση διατήρησης και προσκόμισης εφόσον ζητηθεί, τα δείγματα αναπνοής, αίματος και ούρων και οι ιστοί ανθρώπινου σώματος για την ανάλυση DNA). Ειδικότερα από τη σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ, μετά την βασική απόφαση Murray κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προκύπτει ότι το δικαίωμα παραβιάζει η στήριξη μιας καταδίκης αποκλειστικά ή κατά κύριο λόγο στην σιωπή του κατηγορουμένου σε οποιοδήποτε στάδιο της ποινικής διαδικασίας, αλλά η σιωπή του κατηγορουμένου μπορεί να λαμβάνεται υπ' όψιν όταν οι περιστάσεις το απαιτούν και, κυρίως, όταν το βάρος και η πειστικότητα των επιβαρυντικών στοιχείων απαιτούν μια εξήγηση από τον κατηγορούμενο, υπό την προϋπόθεση όμως ότι η εκάστοτε εθνική νομοθεσία προβλέπει επαρκείς αντισταθμιστικές εγγυήσεις για την αξιοποίηση της σιωπής, όπως η παρουσία συνηγόρου υπεράσπισης, η διεξαγωγή της δίκης ενώπιον έμπειρου, επαγγελματία δικαστή, η παροχή εκ μέρους του διευθύνοντος την δίκη δικαστή κατάλληλων οδηγιών στους ενόρκους, η προειδοποίηση του υπόπτου για τις νομικές συνέπειες της σιωπής του και ιδίως η υποχρέωση αιτιολόγησης της απόφασης του δικαστή να εξαγάγει αρνητικά συμπεράσματα από τη σιωπή του κατηγορουμένου, καθώς και η δυνατότητα ελέγχου της παραπάνω κρίσης από ανώτερο δικαστήριο.

10. Στην Ελλάδα ωστόσο γίνεται εν γένει δεκτό ότι η ολική σιωπή του κατηγορουμένου, προσωρινή ή διαρκής, δεν επιτρέπεται να ληφθεί από το Δικαστήριο υπόψη ως αποδεικτικό στοιχείο εις βάρος του κατηγορουμένου σε καμία περίπτωση, καθώς η τυχόν αποδεικτική αξιοποίησή της σιωπής του κατηγορουμένου στην ποινική

διαδικασία εις βάρος του δημιουργεί απόλυτη ακυρότητα σύμφωνα με το άρθρο 171 παρ. 1 περίπτ. δ' του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Συνεπώς στο σημείο αυτό στην ελληνική ποινική δίκη παρέχεται υψηλότερη προστασία του δικαιώματος σιωπής απ' ότι με βάση τη νομολογία του ΕΔΔΑ που χρησιμοποιεί κριτήρια, τα οποία επιτρέπουν αξιοποίηση της σιωπής, σε συνδυασμό ενδεχομένως και με άλλα, εφόσον υπάρχουν επαρκή θεσμικά αντίβαρα. Επίσης, όσον αφορά την ελληνική ποινική δικονομία, ιδίως μετά την καταδικαστική για τη χώρα μας απόφαση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση *Πυργιωτάκης* κατά Ελλάδος, έχουν γίνει σημαντικά βήματα προς την κατεύθυνση της ενσωμάτωσης των σχετικών κριτηρίων του ΕΔΔΑ για τη νομιμότητα της δράσης των μυστικών αστυνομικών ή κατ' εντολή τους συγκαλυμμένα δρώντων ιδιωτών σε σχέση με το δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης, η οποία προϋποθέτει εκτός από την υπαγωγή στην εποπτεία της εισαγγελικής αρχής, τις σοβαρές ενδείξεις ενοχής και την αδυναμία ή δυσχέρεια κατ' άλλο τρόπο αποκάλυψης της αξιόποινης πράξης και ότι ο συγκαλυμμένα δρων αστυνομικός ή ιδιώτης απλώς «διευκολύνει στην τέλεσή της το δράστη που την έχει προαποφασίσει» (βλ. 253Β ΚΠΔ) και δεν του προκαλεί το πρώτον την απόφαση για την τέλεση της ως agent provocateur, πράγμα που καθιστά την πράξη απαγορευμένη κατά την ΕΣΔΑ αστυνομική παγίδευση.

11. Επιπλέον, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη περιλαμβάνει και το δικαίωμα των υπόπτων και των κατηγορουμένων να παρίστανται στη δίκη τους και εάν, για λόγους πέραν του ελέγχου τους, οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι δεν δύνανται να παραστούν στη δίκη τους, να δύνανται να ζητήσουν εντός των χρονικών ορίων που προβλέπει η εθνική νομοθεσία νέα ημερομηνία διεξαγωγής της δίκης. Όσον αφορά το δεύτερο ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας προβλέπει ένα ευρύ πλέγμα διατάξεων που περιλαμβάνει ιδίως τα ένδικα βιοθήματα των αιτήσεων ακύρωσης διαδικασίας ή απόφασης (341, 430-431 ΚΠΔ), και συμπληρώνεται από τις διατάξεις περί αναστολής της διαδικασίας στο ακροατήριο για κακουργήματα όταν ο κατηγορούμενος παραμένει αγνώστου διαμονής (432 ΚΠΔ). Το διαχρονικό πρόβλημα της κλήτευσης ως αγνώστου διαμονής προσώπων που είχαν γνωστή διαμονή λόγω μη πραγματικής αναζήτησης αυτής από την εισαγγελική αρχή που έχει την αρμοδιότητα της παραγγελίας των σχετικών επιδόσεων αντιμετωπίστηκε μετά από τις σχετικές καταδικαστικές για τη χώρα μας αποφάσεις του ΕΔΔΑ σε επίπεδο νομολογίας από την ΟΛΑΠ 2/2014, η οποία ουσιαστικά επιβεβαίωσε τη νομολογία των τμημάτων του Ακυρωτικού που είχε αρχίσει ήδη να διαμορφώνεται κάποια έτη νωρίτερα. Απομένει λοιπόν μόνο η τροποποίηση των σχετικών για τις επιδόσεις διατάξεων του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, προκειμένου να καταστούν σαφέστερα τα κριτήρια της πραγματικής

αναζήτησης της διαμονής του κλητευόμενου κατηγορουμένου, σύμφωνα πάντα με τις κατευθύνσεις της νομολογίας του Ακυρωτικού μας.

12. Ιδιαιτέρως επισημαίνεται και στο προοίμιο της Οδηγίας (σκ. 48) ότι δεδομένου ότι η Οδηγία ορίζει ελάχιστους κανόνες, τα κράτη μέλη μπορούν να διευρύνουν τα δικαιώματα που προβλέπονται στην παρούσα Οδηγία με σκοπό την παροχή μεγαλύτερης προστασίας. Εκπεφρασμένος σκοπός της είναι δηλαδή, το επίπεδο προστασίας που παρέχουν τα κράτη μέλη να μην υπολείπεται των προτύπων του Χάρτη ή της ΕΣΔΑ, όπως αυτά έχουν ερμηνευτεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ε.Ε. και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Συνεπώς, όπου η ελληνική νομοθεσία περιλαμβάνει επαρκείς εγγυήσεις σύμφωνα με τα ως άνω πρότυπα και δη αυξημένη προστασία, η Οδηγία σε καμία περίπτωση δεν απαιτεί μία «εξίσωση προς τα κάτω» του επιπέδου προστασίας των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων και υπόπτων, η οποία σε κάθε περίπτωση αντιβαίνει και στο άρθρο 53 της ΕΣΔΑ. Όπου λοιπόν η υπάρχουσα εθνική νομοθεσία ικανοποιεί τα ως άνω πρότυπα (όπως λ.χ. στο δικαίωμα σιωπής όπου παρέχεται ευρύτερη προστασία, αφού παρατηρείται σημαντική σχετικοποίηση της απαγόρευσης αξιοποίησης της σιωπής εις βάρος του κατηγορουμένου από τη νομολογία του ΕΔΔΑ) δεν υφίσταται υποχρέωση προσαρμογής του ελληνικού δικαίου.

II. Ειδικό Μέρος

Άρθρο 5

1. Στο άρθρο 5 προσδιορίζεται ο σκοπός του νόμου, σύμφωνα με το άρθρο 1 της Οδηγίας, καθώς και ο προσδιορισμός του πεδίου της εφαρμογής του, σύμφωνα με το άρθρο 2 της Οδηγίας. Κατά την Οδηγία η προστασία παρέχεται μέχρι η τελική επί της κατηγορίας απόφαση να καταστεί «օριστική». Η Οδηγία χρησιμοποιεί τον όρο «օριστική» (final) με τον οποίο νοείται το απρόσβλητο αυτής με ένδικα μέσα ως προϋπόθεση της παραγωγής δεδικασμένου, όπως προκύπτει από τη σχετική νομολογία του ΔΕΕ. Πρόκειται δηλαδή για τις αποφάσεις που καλούνται στην ελληνική ποινική δικονομία «αμετάκλητες» (βλ. 57 ΚΠΔ).

2. Ήδη το ΔΕΕ σε Ολομέλεια (Grand Chamber) έταμε το ζήτημα, κατά πόσον οι διατάξεις αρχειοθέτησης εκ μέρους εισαγγελικών αρχών παράγουν δεδικασμένο υπό την έννοια του άρθρου 54 της Σύμβασης για την εφαρμογή της Συνθήκης Σένγκεν και του άρθρου 50 Χ.Θ.Δ.Ε.Ε. (απόφαση της 29.06.2016 [C-486/14 -υπόθεση Kossowski]). Με την ως άνω λίαν πρόσφατη απόφαση της Ολομέλειας του ΔΕΕ στην υπόθεση Kossowski, η οποία εκδόθηκε

επί υπόθεσης όπου δεν ασκήθηκε το προβλεπόμενο από την εθνική νομοθεσία οιονεί ένδικο μέσο προσφυγής κατά της εισαγγελικής διάταξης με την οποία αρχειοθετήθηκε η υπόθεση, κρίθηκε ότι δεν αποκλείεται, παραχρήμα, η εφαρμογή των άρθρων 54 της Σύμβασης για την εφαρμογή της Συνθήκης Σένγκεν και του άρθρου 50 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. στις περιπτώσεις που η υπόθεση έληξε με διάταξη αρχειοθέτησης από τον εισαγγελέα, αλλά ότι η αρχή ne bis in idem που κατοχυρώνουν οι ως άνω διατάξεις για τον ευρωπαϊκό χώρο (ήτοι για τα κράτη μέλη της Ε.Ε.) έχει την έννοια ότι διάταξη της εισαγγελικής αρχής περί παύσης της ποινικής δίωξης και περάτωσης, χωρίς την επιβολή κυρώσεων, της σε βάρος ενός προσώπου ανακριτικής διαδικασίας, η οποία είναι απρόσβλητη, με την επιφύλαξη της εκ νέου κίνησης της ανακριτικής διαδικασίας ή της ανάκλησης της διάταξης, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αμετάκλητη απόφαση, κατά την έννοια των εν λόγω άρθρων μόνον, όταν, από την αιτιολογία της, προκύπτει ότι η διαδικασία περατώθηκε χωρίς να διεξαχθεί λεπτομερής ανάκριση (ένδειξη για τη μη διεξαγωγή της οποίας αποτελεί λ.χ. η μη ακρόαση του παθόντος και ενός πιθανού μάρτυρα). Συνεπώς οι διατάξεις του Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών που εγκρίνονται από τον Εισαγγελέα Εφετών κατά το άρθρο 43 ΚΠΔ και οι διατάξεις του Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών που απορρίπτουν την έγκληση κατ' άρθρο 47 ΚΠΔ, για τις οποίες παρήλθε άπρακτη η προθεσμία άσκησης προσφυγής ενώπιον του Εισαγγελέα Εφετών κατ' άρθρο 48 ΚΠΔ, ή οι διατάξεις του Εισαγγελέα Εφετών που απορρίπτουν την προσφυγή κατά το ως άνω άρθρο, είναι «οριστικές» κατά την έννοια της Οδηγίας, αφού παράγουν δεδικασμένο κατά την έννοια του άρθρου 50 του ΧΘΔΕΕ, εφόσον όμως εκδόθηκαν οπωσδήποτε κατόπιν διενέργειας προκαταρκτικής εξέτασης ή (αστυνομικής) προανάκρισης ή Ένορκης Διοικητικής Εξέτασης (καθ' υποκατάσταση της προκαταρκτικής εξέτασης). Συνεπώς το πεδίο εφαρμογής του νόμου εκτείνεται χρονικά μέχρι το σημείο αυτό (π.χ. το δικαίωμα χρηματικής ικανοποίησης κατά τις διατάξεις του ν. 4239/2014, λόγω δηλώσεων δημοσίων αρχών, εκτείνεται χρονικά και αφορά δηλώσεις που έγιναν μέχρι την έκδοση της σχετικής εισαγγελικής διάταξης). Μετά δεν υπάρχει «ύποπτος» ή «κατηγορούμενος», αλλά αμετάκλητά αθωαθείς, αφού, κατά τη σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ, με την αθώωση ισοδυναμεί και η παύση της ποινικής δίωξης με οποιονδήποτε τρόπο, οπότε το τεκμήριο αθωότητας μετενεργεί και απαγορεύει οποιαδήποτε έκφραση υπονοιών ως προς την αθωότητα (βλ. σχετικά Λ. Καρέλο, ΝοΒ 2009, 1935 επ.), ο δε απαλλαγείς προστατεύεται με βάση τις σχετικές αστικές και ποινικές διατάξεις για την προστασία της προσωπικότητας και της τιμής, αντίστοιχα.

Άρθρο 6

1. Ο σεβασμός στο τεκμήριο αθωότητας κατοχυρώνεται στο ημεδαπό δίκαιο από διάταξη υπερνομοθετικής ισχύος και συγκεκριμένα από το άρθρο 6 παρ. 2 της ΕΣΔΑ. Ωστόσο, η απλή αναφορά στην ΕΣΔΑ, και συγκεκριμένα στο άρθρο 6 παρ. 2, δεν αρκεί για να τηρηθεί η υποχρέωση της Ελλάδας προς ενσωμάτωση της Οδηγίας, όπως προκύπτει από τη σκέψη υπ' αριθμ. 5 του Προοιμίου («Μολονότι τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενο μέρος της ΕΣΔΑ και του ΔΣΑΠΔ, η εμπειρία έχει δείξει ότι το γεγονός αυτό από μόνο του δεν εξασφαλίζει πάντοτε επαρκή βαθμό εμπιστοσύνης στα συστήματα απονομής ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών»). Πρέπει συνεπώς να θεσπιστεί ρητή διάταξη στο εθνικό δίκαιο, έστω και αν το κανονιστικό της βεληνεκές θα είναι από πρακτικής άποψης περιορισμένο, υπό την έννοια ότι θα αποτελεί μια πανηγυρική διακήρυξη της ήδη ισχύουσας αρχής.
2. Από το προοίμιο και μάλιστα από την πρώτη σκέψη αυτού, προκύπτει ότι η Οδηγία, τουλάχιστον κατά την ελληνική της απόδοση, αντιμετωπίζει το τεκμήριο αθωότητας ως «αρχή» («Η αρχή του τεκμηρίου αθωότητας») σε αντιδιαστολή με το «δικαιώμα σε δίκαιη δίκη». Η αντιδιαστολή αυτή γίνεται και στα ξένα δίκαια, μεταξύ (απλώς) τεκμηρίου αθωότητας και δικαιώματος σε δίκαιη δίκη («Die Unschuldsvermutung und das Recht auf ein faires Verfahren», «The presumption of innocence and the right to a fair trial», «La presumption d' innocence et le droit à un procès équitable», «La presunzione di innocenza e il diritto a una causa equa»). Συνεπώς μπορεί να ειπωθεί συνολικά ότι το τεκμήριο αθωότητας αντιμετωπίζεται ως κάτι παραπάνω ή κάτι διαφορετικό από «δικαιώμα» (πρβλ. και ΕΔΔΑ, Κώνστας κατά Ελλάδος, παρ. 27).
3. Με το άρθρο 6 του νόμου προστίθεται στο πρώτο κεφάλαιο του τέταρτου τμήματος του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, νέα διάταξη με την οποία αναγνωρίζεται ρητά το τεκμήριο αθωότητας στους υπόπτους και τους κατηγορούμενους.

Άρθρο 7

Με την προτεινόμενη ρύθμιση προβλέπεται το δικαιώμα του υπόπτου ή κατηγορούμενου να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 105 και 106 ΕισΝΑΚ προς αποκατάσταση της βλάβης την οποία υπέστη εξαιτίας της προσβολής του τεκμηρίου αθωότητάς του από δηλώσεις δημόσιων αξιωματούχων σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας πριν την έκδοση απόφασης σε πρώτο ή δεύτερο βαθμό.

Άρθρο 8

Από την αρχή της αυτεπάγγελτης συγκέντρωσης του αποδεικτικού υλικού (ή αρχή της ανάκρισης) συνάγεται ότι τα ανακριτικά όργανα είναι υποχρεωμένα να ενεργούν αυτεπαγγέλτως για τη συγκέντρωση του αποδεικτικού υλικού, ώστε η έννοια του αποκαλούμενου βάρους απόδειξης δεν έχει θέση στην ελληνική ποινική διαδικασία. Επομένως δεν υπάρχει υποχρέωση οποιουδήποτε από τους διαδίκους (κατηγορούμενο, πολιτικώς ενάγοντα, αστικώς υπεύθυνο) να αποδείξουν είτε την τέλεση ή μη του φερόμενου ως διαπραχθέντος εγκλήματος, είτε την ενοχή ή αθωότητα κάποιου προσώπου μονόπλευρα και ανάλογα με την αντίστοιχη θέση τους στην δίκη. Ακόμα και ο εισαγγελέας που κινεί και γενικότερα ασκεί την ποινική δίωξη ή ο ανακριτής και οι ανακριτικοί υπάλληλοι δεν είναι υποχρεωμένοι να αποδείξουν την ενοχή του κατηγορουμένου, αλλά εξετάζουν και βεβαιώνουν αυτεπαγγέλτως τόσο την ενοχή όσο και την αθωότητά του, αναζητούν δηλαδή όλα εκείνα τα στοιχεία, που είναι απαραίτητα για την τελική δικαστική εκτίμηση (Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2011, σελ. 352, πλαγιαρ. 404-405).

Στον χώρο της πολιτικής δίκης γίνεται λόγος για κατανομή του βάρους απόδειξης υπό δύο έννοιες. Το «τυπικό» ή «δικονομικό» ή «υποκειμενικό» βάρος της απόδειξης φέρει ο διάδικος εκείνος ο οποίος και μόνο είναι υποχρεωμένος να προσκομίσει αποδείξεις σε σχέση με το αμφισβητούμενο αντικείμενο, ενώ το «ουσιαστικό» ή «αντικειμενικό» βάρος απόδειξης φέρει εκείνος, σε βλάβη του οποίου καταλήγει η τυχόν αμφιβολία του δικαστηρίου ως προς την αλήθεια των αποδεικτέων πραγματικών περιστατικών. Η θέση ωστόσο του ποινικού δικονομικού δικαίου σε σχέση με τα ανωτέρω είναι διαφορετική. Πράγματι, ο εισαγγελέας μετά την κίνηση της ποινικής δίωξης δεν ισχυρίζεται οπωσδήποτε ότι ο κατηγορούμενος είναι ένοχος, αλλά κι αυτός ερευνά, και δεν είναι ένας μονόπλευρος υποστηρικτής της κατηγορίας. Επομένως, ούτε με την υποκειμενική, αλλά ούτε και με την αντικειμενική έννοια είναι δυνατό να υποστηριχθεί ότι αυτός φέρει το βάρος απόδειξης στην ελληνική ποινική δίκη. Όμως ούτε και ο κατηγορούμενος φέρει το βάρος οποιασδήποτε απόδειξης, γιατί (όσον αφορά στο «υποκειμενικό» βάρος) στο μέτρο που ισχύει η αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας, η ανεύρεση και προσαγωγή των αποδείξεων (προς κάθε κατεύθυνση) είναι έργο του φορέα κίνησης της εκάστοτε φάσης της ποινικής διαδικασίας, του εισαγγελέα (με τη βοήθεια των ανακριτικών υπαλλήλων) στην προκαταρκτική εξέταση και την προανάκριση, του τακτικού ανακριτή στην κύρια ανάκριση, του δικαστηρίου κατά την διαδικασία στο ακροατήριο. Το τεκμήριο αθωότητας και η αρχή *in dubio pro reo*, εξάλλου, αποκλείουν να αποβάίνει σε βάρος του κατηγορουμένου η αμφιβολία ως προς την ενοχή ή την αθωότητά του («αντικειμενικό» βάρος). Επιβεβαιώνεται λοιπόν ότι στην ελληνική ποινική δίκη για βάρος απόδειξης με

οποιαδήποτε έννοια δεν μπορεί να γίνει λόγος. Επίσης δεν μπορεί να γίνει λόγος για βάρος απόδειξης που φέρει ο κατηγορούμενος ούτε ως προς τις αρνητικές προϋποθέσεις του ποινικού κολασμού (λόγοι άρσης του αδίκου, λόγοι άρσης του καταλογισμού, λόγοι εξάλειψης του αξιοποίουν). Γιατί και ως προς αυτές ισχύει η αρχή «εν αμφιβολίᾳ υπέρ του κατηγορουμένου». Εντούτοις ως προς αυτές τις αρνητικές προϋποθέσεις, ο κατηγορούμενος και η υπεράσπισή του φέρουν de facto το βάρος της επίκλησης και της πρόκλησης αμφιβολιών ως προς την ύπαρξη λόγων άρσης του αδίκου, με την επισήμανση των συντρεχόντων εκείνων περιστατικών που, κατά τους ισχυρισμούς τους, τους θεμελιώνουν (Ανδρουλάκης, Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, 2012, σελ. 225-228).

Με την προσθήκη της νέα διάταξης 177 Α, διά του παρόντος άρθρου, στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας διευκρινίζεται ότι ο κανόνας του άρθρου 239 παρ. 2 ΚΠΔ δεν περιορίζεται μόνο στο στάδιο της ανάκρισης, αλλά εφαρμόζεται και στο στάδιο της αποδεικτικής διαδικασίας στο ακροατήριο, ενόψει της προφανούς ομοιότητας της διεξαγωγής της ανάκρισης στην προδικασία με την αποδεικτική διαδικασία στο ακροατήριο, που επιδιώκει ακριβώς και στα δύο στάδια τη συγκέντρωση του αποδεικτικού υλικού, όπως υποστηρίζοταν ήδη στη θεωρία. Κατά συνέπεια το δικαστήριο έχει υποχρέωση να συγκεντρώσει αυτεπαγγέλτως το αποδεικτικό υλικό, χωρίς να περιμένει την υποβολή αιτήσεων ή προτάσεων από τους διαδίκους και χωρίς να δεσμεύεται από αυτές, χωρίς φυσικά αυτό να συνεπάγεται ότι το δικαστήριο φέρει το ονομαζόμενο βάρος απόδειξης, επειδή ακριβώς η ενδεχόμενη αδυναμία του δικαστηρίου να συγκεντρώσει το απαραίτητο αποδεικτικό υλικό και η δημιουργούμενη αμφιβολία του αναφορικά με την τέλεση ή μη της κατηγορούμενης πράξης και την ενοχή ή μη του κατηγορουμένου οδηγεί στην αθώωσή του και δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «δικαστική ήττα» (Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο⁴, 2011, σελ. 352, πλαγιαρ. 404-405).

Εφόσον η έννοια του «βάρους αποδείξεως» είναι ασύμβατη με τον ελληνικό ποινικό δικονομικό σύστημα, προφανώς το νόημα της Οδηγίας δεν μπορεί να είναι ότι θα πρέπει να εισαχθεί στο ελληνικό ποινικό δικονομικό σύστημα «βάρος απόδειξης» όσον αφορά την εισαγγελική αρχή, γεγονός που θα αντέβαινε και στη συνταγματική κατοχύρωση του εισαγγελέα ως δικαστικού λειτουργού. Το νόημα του άρθρου 6 παρ. 1 της Οδηγίας είναι για τα κράτη μέλη που δεν υιοθετούν το αγγλοσαξωνικό μοντέλο της, κατ' αντιδικία, διεξαγωγής της ποινικής δίκης (adversarial), αλλά το ηπειρωτικό εξεταστικό μοντέλο (inquisitorial), αυτό που προκύπτει από τη σκέψη 22 του προοιμίου και είναι κατεξοχήν αρνητικό: Το τεκμήριο αθωότητας παραβιάζεται όταν το βάρος της αποδείξεως μετατίθεται

από την εισαγγελική αρχή στην υπεράσπιση και όταν η χρήση πραγματικών και νομικών τεκμηρίων δεν περιορίζεται σε λογικά όρια, με συνεκτίμηση της σοβαρότητας του διακυβεύματος και διαφύλαξη των δικαιωμάτων της υπεράσπισης, τα οποία (τεκμήρια) θα πρέπει να είναι σε κάθε περύπτωση μαχητά και εν πάσῃ περιπτώσει θα πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο υπό τον όρο ότι τηρούνται τα δικαιώματα της υπεράσπισης.

Συνεπώς για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στο άρθρο 6 παρ. 1 της Οδηγίας αρκεί η επέκταση της ισχύος του άρθρου 239 §2 εδ. α' ΚΠΔ στην αποδεικτική διαδικασία στο ακροατήριο, όπου ούτως ή άλλως γίνεται δεκτή η υποχρέωση του δικαστή να ερευνά αυτεπαγγέλτως όλα τα αποδεικτικά μέσα και δεν υποχρεούται ο κατηγορούμενος να επικαλεσθεί και να προσκομίσει αποδεικτικά μέσα. Ομοίως πρέπει να επεκταθεί και η ρύθμιση του άρθρου 274 ΚΠΔ από την οποία προκύπτει ότι ο κατηγορούμενος ουδέποτε φέρει το βάρος να προσκομίσει αποδεικτικά μέσα, αλλά ο δικαστής είναι υποχρεωμένος να αναζητήσει και να εξετάσει όσα ο κατηγορούμενος επικαλέστηκε υπέρ του.

Επισημαίνεται, τέλος, ότι η νομολογιακή κατασκευή των αυτοτελών ισχυρισμών που κινείται στο όριο της απαγόρευσης μετάθεσης βάρους αποδείξεως στον κατηγορούμενο, υπό το πρίσμα της οδηγίας μπορεί ενδεχομένως να μεταθέτει επιτρεπτώς στον κατηγορούμενο μόνο ένα βάρος επίκλησης των πραγματικών περιστατικών που θεμελιώνουν τον ισχυρισμό του, καθώς, εφόσον ο κατηγορούμενος επικαλεστεί με τρόπο ορισμένο τα πραγματικά περιστατικά που θεμελιώνουν τον ισχυρισμό του, δεν είναι υποχρεωμένος και να τα αποδείξει, αλλά το δικαστήριο είναι υποχρεωμένο να αναζητήσει αυτεπαγγέλτως τα αποδεικτικά μέσα που τον θεμελιώνουν ή τον καταρρύπτουν (βλ. ΑΠ 438/2017, ΑΠ 132/2016). Αντίθετα δεν είναι συμβατή με την Οδηγία, και συγκεκριμένα με το άρθρο 6 παρ. 1 αυτής, η νομολογία που απαιτεί, επιπλέον της ορισμένης επίκλησης, και την απόδειξη των περιστατικών που στηρίζουν τον αυτοτελή ισχυρισμό εκ μέρους του κατηγορουμένου (πρβλ. ΑΠ 130/2017). Για το λόγο αυτό αποσαφηνίζεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 8 ότι ο κατηγορούμενος ουδέποτε φέρει το βάρος απόδειξης των πραγματικών περιστατικών που επικαλείται υπέρ του, αλλά το δικαστήριο είναι υποχρεωμένο να αναζητεί και να ερευνά όλα τα αποδεικτικά μέσα που επικαλέστηκε υπέρ του ο κατηγορούμενος, όπως προκύπτει και από τη ρύθμιση του άρθρου 274 ΚΠΔ, η οποία πρέπει να επεκταθεί έτσι και στην αποδεικτική διαδικασία στο ακροατήριο για τον ανωτέρω λόγο.

Η ποινική μας νομοθεσία προβλέπει, ως γνωστόν, ένα τεκμήριο και δη κατά μία άποψη αμάχητο στο άρθρο 366 ΠΚ. Όπως αναφέρθηκε, αμάχητα τεκμήρια δεν είναι συμβατά με το

άρθρο 6 παρ. 1 της Οδηγίας, οπότε σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της σκέψης 22 της Οδηγίας το άρθρο 366 ΠΚ πρέπει να τροποποιηθεί, ώστε το τεκμήριο που προβλέπει να καταστεί (τουλάχιστον) μαχητό και να χρησιμοποιείται μόνο υπό τον όρο ότι τηρούνται τα δικαιώματα της υπεράσπισης. Λαμβανομένου υπόψη του σκοπού του άρθρου 366 ΠΚ, ήτοι να μην εκδίδονται αντιφατικές δικαστικές αποφάσεις, το τεκμήριο καθίσταται πλέον μαχητό και μπορεί να ανατρέπεται ιδίως όταν έχουν ανακύψει νέα στοιχεία ή αποδεικτικά μέσα, κατά το πρότυπο των διατάξεων για την επανάληψη της διαδικασίας και την ανάσυρση υποθέσεων από το αρχείο της εισαγγελίας. Έτσι, η υπεράσπιση θα μπορεί να επικαλεστεί και να προσκομίσει νέα στοιχεία και αποδεικτικά μέσα για την αλήθεια ή το ψεύδος του γεγονότος, αλλά και το δικαστήριο θα μπορεί, εφόσον προκύψουν τέτοια από τη διαδικασία, να πραγματώνει το ιδεώδες της ηθικής απόδειξης, χωρίς να δεσμεύεται από το συγκεκριμένο νομικό κανόνα απόδειξης.

Άρθρο 9

Σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις 24 επ. της Οδηγίας, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ, αποτελεί μια από τις βασικές αρχές σε μια δημοκρατική κοινωνία. Τα επιμέρους δικαιώματα σιωπής και μη αυτοενοχοποίησης, ως ειδικότερες κατοχυρωμένες εκφράσεις του δικαιώματος για «δίκαιη δίκη», αποτελούν σημαντική πτυχή του τεκμηρίου αθωότητας. Ειδικότερα, σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, τα εν λόγω δικαιώματα είναι αναγνωρισμένοι διεθνείς κανόνες που βρίσκονται στην καρδιά της έννοιας της δίκαιης δίκης του άρθρου 6, προστατεύουν τον κατηγορούμενο από αθέμιτες πιέσεις και εξαναγκασμούς εκ μέρους των διωκτικών αρχών και συμβάλλουν στην αποφυγή λαθών κατά την απονομή της δικαιοσύνης (βλ. Ανδρουλάκη, σε: *ΕΣΔΑ & Ποινικό Δίκαιο (επιμ. Κοτσαλή)*, σ. 429, με περαιτέρω παραπομπές στη νομολογία του ΕΔΔΑ.) Περαιτέρω, το ΕΔΔΑ έχει κρίνει ότι η εξαγωγή αρνητικών συμπερασμάτων που προκύπτει από την αξιοποίηση της σιωπής του κατηγορουμένου στην ποινική δίκη συνιστά βαρύτατο περιορισμό του ίδιου του δικαιώματος, όταν δεν πληρούνται τα κριτήρια βάσει των οποίων διαπιστώνεται το παραδεκτό ή μη της αξιοποίησης. Όταν καταδίκη ερείδεται εξολοκλήρου ή αποφασιστικά στην αξιοποίηση της σιωπής, το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ κρίνεται εξ' ορισμού παραβιασθέν, ενώ σε κάθε άλλη περίπτωση το ΕΔΔΑ εξετάζει αν έχει άλλως θεμελιωθεί η κατηγορία και αν οι περιστάσεις απαιτούν εξηγήσεις εκ μέρους του κατηγορουμένου (βλ. Απόφαση της 08.02.1996 - *John Murray v. UK*, Απόφαση της 06.09.2000 - *Averill v. UK*, Απόφαση της 02.05.2000 - *Condron v. UK*, Απόφαση της

08.10.2002 - *Beckles v. UK*, Απόφαση της 20.05.2010, *Adetoro v. UK*, Απόφαση της 07.05.2015 - *O'Donnell v. UK*.)

Με το άρθρο 9 του νόμου, προστίθεται νέο άρθρο 103Α μετά το άρθρο 103 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, με το οποίο προβλέπεται ρητά ότι ο ύποπτος και ο κατηγορούμενος απολαμβάνουν τα δικαιώματα σιωπής και μη αυτοενοχοποίησης, συνιστάμενα στον μη εξαναγκασμό τους σε προσκομιδή αποδεικτικών στοιχείων ή εγγράφων ή σε παροχή πληροφοριών που ενδέχεται να οδηγήσουν σε αυτοενοχοποίησή τους, όταν καλούνται να προβούν σε δήλωση ή να απαντήσουν σε ερωτήσεις.,

Στην παράγραφο 2 του άρθρου προβλέπεται ότι η άσκηση του δικαιώματος μη αυτοενοχοποίησης δεν εμποδίζει τη νόμιμη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων, που υπάρχουν ανεξάρτητα από τη βούληση των υπόπτων και των κατηγορουμένων.

Τέλος, με την παράγραφο 3 προβλέπεται ότι η άσκηση του δικαιώματος σιωπής και μη αυτοενοχοποίησης δεν μπορεί να αξιοποιηθεί σε βάρος των υπόπτων και των κατηγορουμένων.

Άρθρο 10

1. Ήδη η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου, στοιχούμενη προς τις σχετικές καταδικαστικές για την χώρα μας αποφάσεις του ΕΔΔΑ στις υποδέσεις *Popovitsi* κατά Ελλάδας και *Elyasin* κατά Ελλάδας, έχει διευκρινίσει ότι, στην περίπτωση που δεν έχει ενεργηθεί προανάκριση ή ο κατηγορούμενος δεν εμφανίσθηκε κατ' αυτήν και δεν έχει δηλώσει διεύθυνση κατοικίας, κατά το άρθρο 273 του ΚΠΔ, δεν μπορεί άνευ ετέρου να θεωρείται ως άγνωστης διαμονής, από μόνο το γεγονός ότι αναζητήθηκε στην αναγραφόμενη στην έγκληση ή τη μήνυση διεύθυνση κατοικίας, από την οποία και απουσίαζε, διότι, διαφορετικά, ενδέχεται η γνωστοποιηθείσα από το μηνυτή διεύθυνση της κατοικίας του κατηγορουμένου να είναι εσφαλμένη, με συνέπεια ο τελευταίος να αγνοεί την σε βάρος του ποινική διαδικασία, η οποία έτσι διεξάγεται ερήμην του, κατά παραβίαση της αρχής της δίκαιης δίκης που θεσπίζει το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, περιεχόμενο της οποίας είναι η διασφάλιση της ακώλυτης πρόσβασης στο δικαστήριο και της επαρκούς δικαστικής ακρόασης (ΟΛΑΠ 2/2014). Έκτοτε έχουν κριθεί από τη νομολογία του Αρείου Πάγου ως άκυρες οι επιδόσεις ως αγνώστου διαμονής σε πρόσωπα των οποίων η διεύθυνση ήταν γνωστή ιδίως στην φορολογική αρχή και σε παρόχους υπηρεσιών κοινής ωφέλειας (ηλεκτρικού ρεύματος, σύνδεσης σταθερής τηλεφωνίας). Συνεπώς κατεξοχήν πρόσφορο μέσο πραγματικής αναζήτησης της γνωστής διαμονής του κατηγορουμένου από την εισαγγελική αρχή που έχει την επιμέλεια της

επίδοσης συνιστά η αναζήτηση της διεύθυνσης που ο κατηγορούμενος ή ύποπτος έχει δηλώσει στις φορολογικές αρχές και είναι καταχωρημένη στα πληροφοριακά συστήματα του υπουργείου οικονομικών, όπου η πρόσβαση στην εισαγγελική αρχή είναι ευχερής. Συνεπώς πρέπει να αναζητείται οπωσδήποτε σε αυτή τη διεύθυνση ο κατηγορούμενος, πριν καταφύγει η εισαγγελική αρχή στην εφαρμογή των διατάξεων περί επίδοσης σε πρόσωπα αγνώστου διαμονής, χωρίς βεβαίως να αποκλείεται και η χρήση άλλων δυνατοτήτων πραγματικής αναζήτησης της κατοικίας ή διαμονής του κατηγορουμένου.

Κεφάλαιο Γ'

Τροποποίηση του ν. 3251/2004 σε συμμόρφωση με την απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 13^{ης} Ιουνίου 2002 κατά το μέρος που τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2009

Με τις διατάξεις του παρόντος τροποποιείται εν μέρει ο ν. 3251/2004 «Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, τροποποίηση του ν. 2928/2001 για τις εγκληματικές οργανώσεις και άλλες διατάξεις». Οι τροποποιήσεις, που αφορούν αποκλειστικά τις ρυθμίσεις του προαναφερόμενου νόμου για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης (ΕΕΣ), είναι αναγκαίες προκειμένου η Ελλάδα να συμμορφωθεί με την απόφαση - πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009¹. Κοινός στόχος των τροποποιήσεων που εισάγονται είναι η παροχή σαφών και κοινών βάσεων που θα επιτρέπουν την άρνηση αναγνώρισης αποφάσεων, οι οποίες έχουν εκδοθεί σε δίκες κατά τις οποίες ο εκζητούμενος δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως.

Άρθρο 11

Με το άρθρο 11 του νομοσχεδίου προστίθεται έβδομη παράγραφος στο άρθρο 6 του ν. 3251/2004 και αντικαθίσταται ο τίτλος του άρθρου. Με τη νέα διάταξη καθιερώνεται υποχρέωση του Εισαγγελέα που εκδίδει το ΕΕΣ να διαβιβάζει στην αρμόδια αρχή του κράτους εκτέλεσης αντίγραφο της απόφασης που επιβάλλει ποινή ή μέτρο ασφαλείας που στερούν την ελευθερία, εφόσον αυτή δεν έχει επιδοθεί στον εκζητούμενο. Η διαβίβαση αυτή διασφαλίζει στην αρχή εκτέλεσης την ικανοποίηση του δικαιώματος του

¹ Ο πλήρης τίτλος της απόφασης - πλαίσιο είναι «Απόφαση - πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για την τροποποίηση των αποφάσεων - πλαισίων 2002/584/ΔΕΥ, 2005/214/ΔΕΥ, 2006/783/ΔΕΥ, 2008/909/ΔΕΥ και 2008/947/ΔΕΥ και την κατοχύρωση, δια του τρόπου αυτού, των δικονομικών δικαιωμάτων των προσώπων και την προώθηση της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης αποφάσεων που εκδίδονται ερήμην του ενδιαφερόμενου προσώπου στη δίκη».

εκζητουμένου να λάβει αντίγραφο της ως άνω απόφασης. Το δικαίωμα αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 4α παρ. 2 της Απόφασης - Πλαίσιο.

Προβλέπεται, παράλληλα, ότι για τη διαβίβαση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης συμπληρώνεται στο εξής το νέο υπόδειγμα που προσαρτάται ως Παράρτημα του νομοσχεδίου, το οποίο αντικαθιστά το προγενέστερο υπόδειγμα.

Άρθρο 12

Με το άρθρο 12 εισάγεται νέος δυνητικός λόγος άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ. Η Ελλάδα θα έχει δυνατότητα (όχι υποχρέωση) να αρνηθεί την εκτέλεση ΕΕΣ που της διαβιβάζεται από άλλο κράτος - μέλος της ΕΕ, αν ο εκζητούμενος με σκοπό την εκτέλεση ποινής στερητικής της ελευθερίας ή μέτρου ασφαλείας στερητικού της ελευθερίας δεν εμφανίσθηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης. Αυτός ο λόγος άρνησης διασφαλίζει ότι η Ελλάδα δεν θα συμπράττει στην εκτέλεση αποφάσεων που ενδεχομένως έχουν εκδοθεί κατά παραβίαση του δικαιώματος του κατηγορουμένου να εμφανίζεται αυτοπροσώπως στη δίκη. Το δικαίωμα αυτό αποτελεί μέρος του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη που κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ.

Ωστόσο η δυνατότητα αυτή δεν θα υπάρχει στην περίπτωση που συντρέχει μια από τις τέσσερις υποπεριπτώσεις (i έως iv) της περίπτωσης στ' που αναφέρονται στην προτεινόμενη διάταξη. Επί συνδρομής μιας από τις περιπτώσεις αυτές κρίνεται ότι δεν συντρέχει προσβολή του ως άνω δικαιώματος αυτοπρόσωπης εμφάνισης σε δίκη.

Άρθρο 13

Με το άρθρο 13 καταργείται η πρώτη παράγραφος του άρθρου 13 του ν. 3251/2004. Η παράγραφος αυτή, που ρύθμιζε την εκτέλεση από την Ελλάδα ΕΕΣ που αφορούσαν ερήμην αποφάσεις, στερείται πεδίου εφαρμογής μετά την αναλυτική ρύθμιση του ζητήματος με το άρθρο 11 του νομοσχεδίου.

Άρθρο 14

Το άρθρο 14 διασφαλίζει την ικανοποίηση του δικαιώματος του εκζητουμένου να λάβει αντίγραφο της απόφασης που επιβάλλει ποινή ή μέτρο ασφαλείας που στερούν την ελευθερία, εφόσον αυτή δεν του έχει επιδοθεί. Το δικαίωμα αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 4α παρ. 2 της απόφασης - πλαίσιο. Ενώ με τη ρύθμιση του άρθρου 10 του νομοσχεδίου διευκολύνεται η ικανοποίηση του δικαιώματος στις περιπτώσεις που η

Ελλάδα εκδίδει το ΕΕΣ, με την παρούσα διάταξη εξασφαλίζεται η ικανοποίηση αυτού στις περιπτώσεις που η Ελλάδα εκτελεί το ΕΕΣ.

Άρθρο 15

Με το άρθρο 15 διασφαλίζεται η δυνατότητα του εκζητουμένου, που παραδίδεται στις ελληνικές αρχές, να ζητήσει την αναστολή ή τη διακοπή εκτέλεσης της εις βάρος του απόφασης που έχει εκδοθεί ερήμην του και δεν του έχει επιδοθεί. Η υποβολή τέτοιας αίτησης προϋποθέτει την άσκηση ενδίκου μέσου, που παρέχεται από το ελληνικό δίκαιο και διέπεται από τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ή τις τυχόν ειδικές ρυθμίσεις που αφορούν την αναστολή εκτέλεσης ή τη διακοπή της ποινής.

Κεφάλαιο Δ'

Εφαρμογή διατάξεων του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939 του Συμβουλίου της 12^{ης} Οκτωβρίου 2017, σχετικά με την εφαρμογή ενισχυμένης συνεργασίας για τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1939 του Συμβουλίου της 12ης Οκτωβρίου 2017 σχετικά με την εφαρμογή ενισχυμένης συνεργασίας για τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης την 31.10.2017 (283/31.10.2017) και τέθηκε σε ισχύ την 20η Νοεμβρίου 2017.

Η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας στηρίζεται στο άρθρο 86 (σχετικά και τα άρθρα 310, 325) της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και συστήθηκε από είκοσι (20) κράτη-μέλη (Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Εσθονία, Ιταλία, Ισπανία, Κροατία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Τσεχία, Φινλανδία) με προσφυγή στη διαδικασία της ενισχυμένης συνεργασίας, η οποία προϋποθέτει τη σχετική συμφωνία εννέα (9) τουλάχιστον κρατών-μελών και προβλέπεται στο άρθρο 20 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και στα άρθρα 326-334 της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), σημειωμένου ότι στη δυνατότητα τήρησης της διαδικασίας αυτής παραπέμπει ειδικά το άρθρο 86 της ΣΛΕΕ. Ήδη δε επίκειται η συμμετοχή στη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας δύο (2) ακόμη κρατών-μελών, της Μάλτας και της Ολλανδίας.

Με το άρθρο 3 του Κανονισμού συστήνεται η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ως όργανο της Ένωσης, ενώ στο άρθρο 4 ορίζεται ότι «η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία είναι αρμόδια για την έρευνα, τη δίωξη και την παραπομπή ενώπιον της δικαιοσύνης των δραστών αξιοποίηντων πράξεων, καθώς και των συνεργών σε αξιόποινες πράξεις, οι οποίες θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης, που προβλέπονται στην Οδηγία (ΕΕ) 2017/1371 και καθορίζονται από τον Κανονισμό. Για τον σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία διενεργεί έρευνες, εκτελεί πράξεις δίωξης και ασκεί εισαγγελικά καθήκοντα στα αρμόδια δικαστήρια των κρατών-μελών έως την οριστική περάτωση της υπόθεσης».

Σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΕ) 2017/1371 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Ιουλίου 2017 σχετικά με την καταπολέμηση, μέσω του ποινικού δικαίου, της απάτης εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, η προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης δεν αφορά μόνο τη διαχείριση των πιστώσεων του προϋπολογισμού αλλά επεκτείνεται και σε όλα τα μέτρα που επηρεάζουν αρνητικά ή που απειλούν να επηρεάσουν αρνητικά τα στοιχεία του ενεργητικού της Ένωσης, καθώς και εκείνα των κρατών-μελών, εφόσον τα εν λόγω μέτρα σχετίζονται με τις πολιτικές της Ένωσης.

Ο Κανονισμός δεν θίγει τις εξουσίες των εθνικών δικαζόντων δικαστηρίων ενόψει της πρόβλεψής του στο άρθρο 36 παράγραφος 5 ότι, δηλαδή, σε περίπτωση που ληφθεί απόφαση σχετικά με το κράτος-μέλος, στο οποίο θα παραπεμφθεί η υπόθεση προς άσκηση δίωξης, το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο στο εν λόγω κράτος-μέλος καθορίζεται βάσει του εθνικού δικαίου.

Στις διατάξεις των άρθρων 14, 16 και 17 του Κανονισμού, καθορίζονται τα τυπικά προσόντα των μελών της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, τα οποία πρέπει να είναι «ενεργά μέλη της εισαγγελικής αρχής ή του δικαστικού σώματος των κρατών-μελών».

Η διάκριση ανάμεσα σε μέλη της εισαγγελικής αρχής και του δικαστικού σώματος γίνεται προκειμένου να διευκολυνθούν εκείνα τα κράτη-μέλη, που στο εθνικό τους σύστημα προβλέπουν τη δυνατότητα εναλλαγής μεταξύ των ρόλων εισαγγελέα και δικαστή, ενόψει του ότι οι δικαστικοί λειτουργοί [δικαστές και εισαγγελείς] έχουν αυτή τη θεσμική δυνατότητα, περιοδικά, κατόπιν επιλογής τους ή για την κάλυψη υπηρεσιακών αναγκών του δικαστικού συστήματος (πχ. Ιταλία, Γαλλία, Γερμανία).

Επομένως, οι προαναφερόμενες διατάξεις του Κανονισμού σχετίζονται και αφορούν αποκλειστικά τους εισαγγελικούς λειτουργούς για όσα κράτη-μέλη, όπως στην Ελλάδα, δεν υφίσταται η θεσμική δυνατότητα εναλλαγής του ρόλου δικαστή και εισαγγελέα.

Κατά το στάδιο της νομοπαρασκευαστικής επεξεργασίας του Κανονισμού και προς επίρρωση της άποψης αυτής είχε αναφερθεί, ότι αυτά τα κράτη-μέλη, όπως η Ελλάδα, δεν ήταν δυνατόν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του Κανονισμού, αφού το κεντρικό επίπεδο της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας [συλλογικό όργανο] αποτελείται από δικαστές και το αποκεντρωμένο, σε εθνικό επίπεδο από εισαγγελείς, εφόσον στο εθνικό δικονομικό δίκαιο η άσκηση της ποινικής δίωξης ανατίθεται σε εισαγγελείς.

Με το άρθρο 16 του νόμου προσαρμόζονται στην εγχώρια έννομη τάξη οι διατάξεις των άρθρων 14 και 15 του Κανονισμού, οι οποίες αφορούν στον διορισμό και στην παύση των Ευρωπαίων Γενικών Εισαγγελέων καθώς και των αναπληρωτών τους. Συγκεκριμένα, στην παράγραφο 4 του άρθρου 16, προβλέπεται η χορήγηση ειδικής κανονικής άδειας χωρίς αποδοχές, όπως αυτή προβλέπεται στην παρ. 6 του άρθρου 44 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών (ν. 1756/1988, Α' 35), προκειμένου ο Ευρωπαίος Γενικός Εισαγγελέας να προσληφθεί ως έκτακτος υπάλληλος της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 96 παράγραφος 1 εδάφιο β του Κανονισμού.

Με τα άρθρα 17 και 18 προσαρμόζεται στην εγχώρια έννομη τάξη η διάταξη του άρθρου 16 του Κανονισμού για τον διορισμό και την παύση των Ευρωπαίων Εισαγγελέων.

Ενόψει του ότι ο υποψήφιος πρέπει να διαθέτει τα προσόντα, που απαιτούνται για το διορισμό σε ένα τόσο υψηλό εισαγγελικό ή δικαστικό αξίωμα, στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 18 του παρόντος νόμου, αποτυπώνονται ρητά τα προσόντα που πρέπει να κατέχει και τα κριτήρια που πρέπει να πληροί ο υποψήφιος κατά τον χρόνο υποβολής αίτησης.

Προκειμένου να υλοποιηθεί η υπόδειξη τριών υποψηφίων για τη θέση του Έλληνα Ευρωπαίου Εισαγγελέα, προτείνεται η έναρξη της διαδικασίας για την υποβολή αιτήσεων των ενδιαφερομένων να γίνεται με πρωτοβουλία του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου ως προς την τήρηση τόσο της προθεσμίας υποβολής των αιτήσεων όσο και του περιεχομένου του σχετικού φακέλου των υποψηφίων, όπως αυτά αποτυπώνονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 18.

Στην παράγραφο 4 του άρθρου 18 ορίζεται ότι η συνακόλουθη αξιολόγηση των υποψηφίων και η επιλογή τριών (3) εξ αυτών γίνεται από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης, το οποίο αποφαίνεται εντός είκοσι (20) ημερών από τη λήξη της προθεσμίας της περ. β της παρ. 3. Το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης, μετά από εισήγηση του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, αφού, όσοι εκ των υποψηφίων πληρούν τα κριτήρια επιλογής, κληθούν να περάσουν από ατομική συνέντευξη.

Η εκ των προτέρων επιλογή, που προηγείται της τελικής επιλογής, με βάση τα προσόντα των υποψηφίων προτιμάται, ενόψει του ότι οι προτεινόμενοι για τη θέση αυτή οφείλουν να ανταποκρίνονται στην ιδιαίτερη φύση των ευρωπαίων εισαγγελέων, καθώς αυτοί συνδέονται με το αντίστοιχο κράτος-μέλος, ενώ συγχρόνως είναι μέλη του συλλογικού οργάνου, όπως ορίζεται στο άρθρο 9 παράγραφος 1 του Κανονισμού, που αποτελείται από τον Ευρωπαίο Γενικό Εισαγγελέα και έναν Ευρωπαίο Εισαγγελέα ανά κράτος-μέλος και είναι δε υπεύθυνο για τη γενική επίβλεψη των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας.

Σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 18, η συντέλεση της διαδικασίας με την πρόταση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης σχετικά με τους τρεις (3) υποψηφίους γίνεται, όταν διαβιβαστούν οι αιτήσεις και οι φάκελοι των υποψηφίων, δια του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων στην αρμόδια ευρωπαϊκή υπηρεσία για να ακολουθήσει η κατά το άρθρο 16 του Κανονισμού επιλογή και διορισμός του Έλληνα Ευρωπαίου Εισαγγελέα.

Σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 18, ειδική κανονική άδεια χορηγείται προκειμένου ο Έλληνας Ευρωπαίος Εισαγγελέας να προσληφθεί ως έκτακτος υπάλληλος της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 96 παράγραφος 1 εδάφιο β του Κανονισμού.

Η παρ. 7 είναι μια μεταβατική διάταξη, η οποία ρυθμίζει την προθεσμία έκδοσης της πρόσκλησης από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου έως πέντε (5) ημέρες από τη δημοσίευση του νόμου.

Στο άρθρο 19 του νόμου, καθορίζονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των Ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων.

Στο άρθρο 20 του νόμου, προσδιορίζεται η εθνική αρχή που αποφασίζει ως προς την ανάθεση της αρμοδιότητας σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και των εθνικών Εισαγγελικών Αρχών, σχετικά με το αν η αξιόποινη συμπεριφορά εμπίπτει

στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 22 παράγραφος 2 ή 3 του Κανονισμού ή του άρθρου 25 παράγραφος 2 ή 3, οι εθνικές αρχές, που είναι αρμόδιες να αποφασίσουν σχετικά με την ανάθεση αρμοδιοτήτων για τη δίωξη σε εθνικό επίπεδο, αποφασίζουν ποιος πρέπει να είναι αρμόδιος για τη διερεύνηση της υπόθεσης.

Ενόψει της σκέψης 62 του προοιμίου του Κανονισμού, σύμφωνα με την οποία: «σε περίπτωση διαφωνίας επί ζητημάτων που αφορούν την άσκηση αρμοδιότητας, οι αρμόδιες εθνικές αρχές θα πρέπει να αποφασίζουν σχετικά με την ανάθεση αρμοδιότητας» και «ως αρμόδιες εθνικές αρχές θα πρέπει να νοούνται οποιεσδήποτε δικαστικές αρχές έχουν αρμοδιότητα να αποφασίσουν σχετικά με την ανάθεση αρμοδιότητας σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο», προτείνεται η σχετική αρμοδιότητα για την επίλυση της διαφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και των εθνικών εισαγγελικών αρχών να χορηγηθεί στο Δικαστήριο του Αρείου Πάγου, το οποίο συνεδριάζοντας σε Συμβούλιο, κατόπιν πρότασης του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, αποφασίζει σχετικά.

Στο άρθρο 21 του νόμου, προβλέπεται η ακώλυτη παροχή συνδρομής στον Έλληνα Ευρωπαίο Εντεταλμένο Εισαγγελέα από τους Εισαγγελείς Οικονομικού Εγκλήματος και Εγκλημάτων Διαφθοράς, την Αρχή Καταπολέμηση της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, την αρμόδια αρχή για τον συντονισμό της καταπολέμησης της απάτης (AFCOS), σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 3 του Κανονισμού (ΕΕ, ΕΥΡΑΤΟΜ) αριθ. 883/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Σεπτεμβρίου 2013, σχετικά με τις έρευνες που πραγματοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF), τους δημοσίους λειτουργούς ή υπαλλήλους και όλους τους δημοσίους οργανισμούς και αρχές συμπεριλαμβανομένων και των ανεξάρτητων αρχών.

Ύστερα από δεσμευτική παραγγελία του Έλληνα Ευρωπαίου Εντεταλμένου Εισαγγελέα, ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης και πρόεδρος του Συντονιστικού Οργάνου Επιθεώρησης και Ελέγχου (Σ.Ο.Ε.Ε) ορίζει επιθεωρητές που υπηρετούν στον ίδιο ή επιθεωρητές ή ελεγκτές υπαλλήλους που υπηρετούν στα σώματα ελέγχου ή στις υπηρεσίες που συμμετέχουν στο Σ.Ο.Ε.Ε., οι οποίοι όμως διαθέτουν τα ειδικά οριζόμενα στην διάταξη προσόντα, για να τον βοηθήσουν στα πλαίσια των ερευνών που αρμοδίως διενεργεί, είτε ως ειδικοί ανακριτικοί υπάλληλοι κατά την διεξαγωγή –πάντοτε υπό την εποπτεία του– προκαταρκτικής εξέτασης ή προανάκρισης ή συγκεκριμένων ανακριτικών πράξεων, είτε ως εμπειρογνώμονες για την ενέργεια ελέγχων (φορολογικών, τραπεζικών κ.λ.π.), για την

σύνταξη πραγματογνωμοσύνης ή έκθεσης – πορίσματος επί ειδικών ζητημάτων ή ακόμη για την παροχή μαρτυρικής κατάθεσης σύμφωνα με το άρθρο 205 Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Κεφάλαιο Ε'

Διατάξεις που αφορούν στη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις

Άρθρο 22

Διαπιστώθηκε ότι η εφαρμογή στην πράξη της αρχής του αυτοδιοίκητου των δικαστηρίων και των εισαγγελιών, η οποία ερείδεται στη συνταγματική αρχή της διακρίσεως των λειτουργιών, είχε επιτυχημένα αποτελέσματα, όσον αφορά στην αποδοτικότερη άσκηση της δικαιοσύνης. Για τον λόγο αυτό, θεωρώντας ότι ο κανονισμός αποτελεί εσωτερικό ζήτημα των δικαστηρίων, διατηρούνται κατά βάση οι διατάξεις του προηγούμενου Οργανισμού, με ορισμένες διαφοροποιήσεις, οι οποίες ενισχύουν το αυτοδιοίκητο.

Στην παράγραφο 7 του άρθρου 17 ν. 1756/1988 (Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών) διατηρείται η υποχρέωση υποβολής των κανονισμών στις ολομέλειες των οικείων ανωτάτων δικαστηρίων, οι οποίες, ενόψει του θεσμικού τους ρόλου, είναι οι αρμόδιες να προβούν σε έλεγχο αυτών, κριθέντος ότι η εποπτεία από οιοδήποτε άλλο όργανο θίγει τον πυρήνα του αυτοδιοίκητου. Με τη ρύθμιση αυτή διασφαλίζεται η εναρμόνιση των κανονισμών όλων των δικαστηρίων και εισαγγελιών με στόχο την ορθολογική και αποδοτική οργάνωση της δικαιοσύνης και με γνώμονα την αρχή της ισοδύναμης χρέωσης μεταξύ των δικαστηρίων και δικαστικών λειτουργών. Σε περίπτωση δε που, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτέρων συνθηκών εκάστου δικαστηρίου και εισαγγελίας, δεν διασφαλίζονται οι ανωτέρω αρχές, οι ολομέλειες των οικείων ανωτάτων δικαστηρίων δύνανται να αναπέμψουν τον κανονισμό στο δικαστήριο ή στην εισαγγελία, στα οποία αφορά, προκειμένου να τον αναπροσαρμόσει.

Άρθρο 23

Με το άρθρο 23 αυξάνονται οι οργανικές θέσεις των υπηρετούντων εισαγγελικών λειτουργών, προκειμένου να επιταχυνθεί η απονομή της ποινικής δικαιοσύνης και να καλυφθούν οι ανάγκες που θα προκύψουν από τον ορισμό ήδη υπηρετούντων εισαγγελικών λειτουργών και τη συνακόλουθη ανάληψη καθηκόντων σε προβλεπόμενες εξειδικευμένες θέσεις πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης, με συνέπεια την

αποδυνάμωση των υπηρεσιών στις οποίες αυτοί ήδη υπηρετούν. Σημειώνεται ότι, εκτός των θέσεων που αφορούν την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, με το άρθρο 5 του Ν.4571/2018, το οποίο τροποποίησε το άρθρο 3Α του ν. 3213/2003, προβλέπεται θέση πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης ενός (1) Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου ως μέλους στην Επιτροπή Ελέγχου Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης, επιπλέον της ήδη προβλεπόμενης θέσης του Προέδρου της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες.

Άρθρο 24

Με τις προτεινόμενες διατάξεις επιχειρείται να διευθετηθούν ορισμένα, σημαντικά από πρακτική άποψη, ζητήματα που αφορούν στην εύρυθμη λειτουργία του Γραφείου του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος, που λειτουργεί σύμφωνα με την παρ. 9 του άρθρου 17Α του ν. 2523/1997 και του Γραφείου Εμπειρογνωμόνων του Εισαγγελέα Εγκλημάτων Διαφθοράς, που λειτουργεί σύμφωνα με την παρ. 3Α του άρθρου 2 του ν. 4022/2011.

Με την παρ. 1 του άρθρου 24 προτείνεται προσθήκη στο πέμπτο εδάφιο στην παρ. 9 του άρθρου 17Α του ν. 2523/1997. Με την προσθήκη αυτή ορίζεται ότι οι αποσπάσεις δια των οποίων στελεχώνεται το ιδιαίτερο τμήμα επιστημονικής υποστήριξης του έργου του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος και των Εισαγγελέων που τον επικουρούν τελούνται κατά παρέκκλιση κάθε γενικής ή ειδικής διάταξης. Αντίστοιχη αντιμετώπιση ήδη υπάρχει για τις αντίστοιχες αποσπάσεις των στελεχών του Γραφείου Εμπειρογνωμόνων του Εισαγγελέα Εγκλημάτων Διαφθοράς.

Με την παρ. 2 προστίθεται μία ακόμη δυνατότητα για τον Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος, τον αναπληρωτή του και τους εισαγγελικούς λειτουργούς που τον επικουρούν. Σε περιπτώσεις που οι συγκεκριμένοι εισαγγελικοί λειτουργοί έχουν να αντιμετωπίσουν υποθέσεις, το αντικείμενο των οποίων απαιτεί ειδικές γνώσεις που δεν μπορούν να παρασχεθούν από το επιστημονικό προσωπικό του γραφείου του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος, τότε δύνανται να ζητήσουν από τον εποπτεύοντα Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου να ορίσει με πράξη του ειδικούς επιστήμονες για την υποβοήθηση του έργου της προανάκρισης ή της προκαταρκτικής εξέτασης. Ο ορισμός των ειδικών επιστημόνων γίνεται μεταξύ των προσώπων που υπηρετούν στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Οι διατάξεις των άρθρων 188 έως 193 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας εφαρμόζονται αναλόγως. Οι προστιθέμενες διατάξεις βρίσκονται σε αντίστοιχα με το δεύτερο και το τρίτο εδάφιο της

παρ. 1 του άρθρου 248 του κώδικα ποινικής δικονομίας, διατάξεις δηλαδή που δύνανται να εφαρμοστούν μόνο από τον ανακριτή και στο πλαίσιο της κύριας ανάκρισης.

Η παρ. 3 του προτεινόμενου άρθρου αφορά στο αυτοτελές Γραφείο Ειδικών Εμπειρογνωμόνων, το οποίο διευθύνεται από τον Εισαγγελέα Εγκλημάτων Διαφθοράς σύμφωνα με την παρ. 3Α του άρθρου 2 του ν. 4022/2011. Με αυτήν διευκρινίζεται, προς άρση αμφισβητήσεων, ότι το ως άνω γραφείο δύνανται να στελεχωθεί και με ένστολο προσωπικό που προέρχεται από την ελληνική αστυνομία.

Με την προτεινόμενη παρ. 4 προστίθενται εδάφια στην παρ. 3Α του άρθρου 2 του ν. 4022/2011. Σκοπός της προσθήκης είναι, εν όψει του πολύ δύσκολου έργου που έχουν να διεκπεραιώσουν τα επιστημονικά στελέχη, να υπάρχει η δυνατότητα αποζημίωσης των υπαλλήλων που υπηρετούν κατ' αποκλειστικότητα ως επιστημονικό προσωπικό του Γραφείου. Όσοι υπηρετούν με απόσπαση λαμβάνουν το σύνολο των αποδοχών και επιδομάτων της οργανικής τους θέσης, καθώς και τις προαναφερόμενες πρόσθετες αμοιβές και τις πραγματοποιούμενες υπερωρίες. Οι αποδοχές του αποσπασθέντος προσωπικού συνεχίζουν να καταβάλλονται από την υπηρεσία προέλευσής του, σε αντιστοιχία με τα ισχύοντα για το προσωπικό του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος.

Άρθρο 25

Με τις παρ. 1 και 2 του άρθρου αυτού θεσπίζονται ευέλικτες διαδικασίες για την αποκομιδή των βιθρολυμάτων των φυλακών και το βιολογικό καθαρισμό των λυμάτων αυτών, ζήτημα υψηλού υγειονομικού ενδιαφέροντος και εύρυθμης λειτουργίας των καταστημάτων κράτησης.

Άρθρο 26

Κάλυψη δαπανών δικαστικών λειτουργών και γραμματέων για τις μεταβατικές έδρες των δικαστηρίων

Με την προτεινόμενη διάταξη ρυθμίζεται η διαδικασία κάλυψης των δαπανών μετακίνησης των δικαστικών λειτουργών και των γραμματέων των δικαστηρίων για τις καθορισμένες συνεδριάσεις αυτών στις μεταβατικές τους έδρες. Συγκεκριμένα, η υφιστάμενη απολογιστική διαδικασία εκκαθάρισης των δαπανών αυτών από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παρουσιάζει δυσλειτουργίες και μεγάλες καθυστερήσεις (ενίστε και πέραν του έτους), ενώ, παράλληλα, επιβαρύνει προσωπικά και

πολλές φορές δυσβάστακτα τους ανωτέρω μετακινούμενους για την άσκηση του υπηρεσιακού τους καθήκοντος. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η ετήσια επιχορήγηση από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, με τη μεταβίβαση των αντίστοιχων πιστώσεων στα δικαστήρια, μέσω της υφιστάμενης διαδικασίας επιχορήγησης των δικαστηρίων από το Τ.Α.Χ.ΔΙ.Κ., καθόσον τα δικαστήρια, έχοντας να εκκαθαρίσουν μικρότερο αριθμό δαπανών σε σχέση με το ανωτέρω Υπουργείο και γνωρίζοντας εκ των προτέρων τις συνεδριάσεις των μεταβατικών τους εδρών και τον απαιτούμενο αριθμό των μετακινούμενων προσώπων, θα μπορούν να διευθετούν αποτελεσματικότερα και ταχύτερα τη συγκεκριμένη ανάγκη, με τις πιστώσεις που θα έχουν εγκαίρως στη διάθεσή τους και τηρώντας πάντα τους κανόνες του Δημοσίου Λογιστικού (δυνατότητα έκδοσης χρηματικών ενταλμάτων προπληρωμής κ.λπ.). Για τον καλύτερο συντονισμό δε των σχετικών ενεργειών επιχορηγούνται μόνο οι μεγάλοι σχηματισμοί (κατά βάση τα Εφετεία), τα οποία θα μεριμνούν για τις σχετικές ανάγκες όλης της περιφέρειάς τους.

Άρθρο 27

Η καταχώριση των αποφάσεων και των βουλευμάτων αποτελεί καθήκον του γραμματέα που υπηρετεί στην έδρα του δικαστηρίου ή του συμβουλίου που τα εξέδωσε ή του αρμοδίου προς τούτο τμήματός του. Με την παρούσα διάταξη επικαιροποιείται το νομοθετικό πλαίσιο για την καταχώριση αυτή και ορίζεται ότι ο πιστοποιημένος χρήστης του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (Ο.Π.Σ.) του Εθνικού Ποινικού Μητρώου της Γραμματείας του Δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση ή το βιόλευμα, χειρίζεται ο ίδιος και την καταχώριση των ανωτέρω στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Δικαστικών Υποθέσεων Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης (Ο.Σ.Δ.Δ.Υ.Π.Π.), που αποτελεί νέο έργο στον τομέα της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης.

Άρθρο 28

Βελτίωση διατάξεων σχετικά με την παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος

Με τις παρ. 1 και 2 του παρόντος άρθρου, προβλέπεται η δυνατότητα των αιτούντων συναινετικό διαζύγιο ενώπιον συμβολαιογράφου να κάνουν χρήση των διατάξεων για την παροχή νομικής βοήθειας σε αστικές υποθέσεις.

Με την παρ. 3, ενοποιείται η διαδικασία της παροχής νομικής βοήθειας και παρέχεται αυτή από το ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ, τόσο σε σχέση με την κύρια αποζημίωση όσο και σε σχέση με την πρόσθετη αποζημίωση σε ποινικές δίκες μακράς διάρκειας. Η τελευταία, πριν από την ισχύ της προτεινόμενης παραγράφου, παρέχονταν εξωδικαστικά μετά από αίτηση των δικηγόρων υπηρεσίας ενώπιον του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Με τη νέα ενοποιημένη διαδικασία, απλοποιείται και εξορθολογίζεται η παροχή της νομικής βοήθειας στο σύνολό της.

Με την παράγραφο 4, αντικαθίσταται το άρθρο 15 του νόμου για την παροχή νομικής βοήθειας. Ο φόρος προστιθέμενης αξίας είναι, κατ' αρχάς, ένας ευρωπαϊκός φόρος. Η Οδηγία 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου της 28ης Νοεμβρίου 2006 σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΕΕ L 347/11.12.2006) επιτρέπει, στο άρθρο 66, την κατά παρέκκλιση μετάθεση του απαιτητού του φόρου στην παροχή υπηρεσιών, για ορισμένες πράξεις ή ορισμένες κατηγορίες υποκειμένων στο φόρο, το αργότερο κατά το χρόνο είσπραξης του τιμήματος. Περαιτέρω, το άρθρο 16 παρ. 2 του Κώδικα ΦΠΑ (ν. 2859/2000 όπως ισχύει) σχετικά με το χρόνο γένεσης της φορολογικής υποχρέωσης στην παροχή υπηρεσιών, επιτρέπει την κατά παρέκκλιση μετάθεση του απαιτητού του φόρου κατά το χρόνο είσπραξης της αντιπαροχής στην περίπτωση παροχής υπηρεσιών που πραγματοποιούνται ύστερα από επιταγή δημόσιας αρχής ή στο όνομά της ή σε εκτέλεση νόμου (περ. ζ). Ο ν. 3226/2004 για τη νομική βοήθεια ορίζει ειδικά στο άρθρο 1 ότι δικαιούχοι νομικής βοήθειας είναι οι χαμηλού εισοδήματος πολίτες, στο άρθρο 2 παρ. 3 ότι η διαδικασία διεξάγεται ατελώς και ήδη στο υπό τροποποίηση άρθρο 15 ότι το προσήκον φορολογικό στοιχείο για την παροχή των υπηρεσιών του δικηγόρου υπηρεσίας εκδίδεται κατά την είσπραξη της σχετικής αποζημίωσης. Τέλος, ο Κώδικας Δικηγόρων ορίζει, στο άρθρο 57 σχετικά με το δικαίωμα του δικηγόρου σε αμοιβή, ότι η εργασία του δικηγόρου προς τον εντολέα του ολοκληρώνεται μόνο με την πραγματική είσπραξη της αμοιβής του.

Στο πλαίσιο των ανωτέρω διατάξεων, σε συνδυασμό με τη φύση της νομικής βοήθειας ως κοινωνικής παροχής για την ισότιμη πρόσβαση στη δικαιοσύνη των ασθενέστερων οικονομικά πολιτών, με την παρ. 4 του άρθρου 28, προτείνεται η εν λόγω τροποποίηση νομοθετικής διάταξης. Λαμβάνεται δε υπόψη ότι, σε κάθε περίπτωση, για την εκκαθάριση της δαπάνης εξακολουθεί να υποβάλλεται ως νόμιμο παραστατικό το ειδικό γραμμάτιο προκαταβολής κατ' άρθρο 61 παρ. 3 του ν. 4194/2013, το οποίο περιέχει ειδικώς το ποσό του ΦΠΑ που αντιστοιχεί στην αποζημίωση του δικηγόρου υπηρεσίας. Ο τελευταίος

υποχρεούται πλέον αμελλητί να καταχωρίσει ηλεκτρονικά το φορολογικό στοιχείο που θα εκδώσει, σε κάθε περίπτωση, πριν από την πραγματική είσπραξη της αποζημίωσής του.

Άρθρο 29

Τροποποίηση διατάξεων του Οργανισμού του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο πλαίσιο των στρατηγικών του στόχων, και παράλληλα με τις νομοπαρασκευαστικές και διοικητικές ενέργειες του, ήδη υλοποιεί πρόγραμμα έργων σύμφωνα με τη στρατηγική του «Πολυετούς σχεδίου δράσης για την ευρωπαϊκή ηλεκτρονική δικαιοσύνη» (2014/C 182/02). Το εν λόγω πρόγραμμα έργων περιλαμβάνει έναν αριθμό από παρεμβάσεις διοικητικής βελτιστοποίησης και Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Αντίστοιχα έργα προβλέπεται να υλοποιηθούν και στο άμεσο και απότερο μέλλον, στο πλαίσιο αντίστοιχων εθνικών σχεδίων δράσης για την ανάπτυξη στρατηγικών στόχων στον τομέα της δικαιοσύνης που, στο πλείστο των περιπτώσεων, υλοποιούνται με ευρωπαϊκή χρηματοδότηση ή συγχρηματοδότηση. Ενόψει των ανωτέρω, με το άρθρο 29, προκρίνεται η τροποποίηση του Οργανισμού του Υπουργείου Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ώστε να συστήνονται, με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ομάδες διοίκησης έργου (Ο.Δ.Ε.), οι οποίες λειτουργώντας αμισθί, συντονίζουν και ελέγχουν, τη διοίκηση, παρακολούθηση, διαχείριση και διασφάλιση της λειτουργίας και επέκτασης των προγραμμάτων αυτών.

Άρθρο 30

Τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Δικηγόρων

Με την παρ. 1 του άρθρου προστίθεται νέο εδάφιο στο τέλος της παρ. 2 του άρθρου 61 του Κώδικα δικηγόρων. Το Πληροφοριακό Σύστημα «Αλληλεπιδραστικές Ηλεκτρονικές Υπηρεσίες Προδικασίας – On line Εξυπηρέτηση Δικηγόρων, Δικαστών και Πολιτών» (portal.olomeleia.gr) συνιστά κομβικό έργο στον τομέα της δικαιοσύνης και περιλαμβάνει έναν αριθμό από παρεμβάσεις διοικητικής βελτιστοποίησης και τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών που έχει τεθεί στην υπηρεσία των Δικηγόρων, των Δικαστών και των Πολιτών. Για τη διατήρηση και συνεχή ετοιμότητα του έργου απαιτούνται σημαντικές λειτουργικές δαπάνες και έξοδα συντήρησης, αντίστοιχα των σκοπών που επιτελούνται με αυτό. Για την κάλυψη των δαπανών και των εξόδων αυτών θεσπίζεται πάγια εισφορά επί

των γραμματίων προκαταβολής εισφορών και ενσήμων, ευλόγου ύψους 0,50 ευρώ ανά γραμμάτιο.

Με την παρ. 2 του άρθρου αντικαθίσταται η παρ. 1 του άρθρου 89 του Κώδικα δικηγόρων. Οι δικηγορικοί σύλλογοι είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, σωματειακής μορφής, με οικονομική, διοικητική και διαχειριστική αυτονομία. Η αυτοτέλεια των δικηγορικών συλλόγων διακηρύσσεται διαχρονικά σε κάθε νομοθέτημα που τους διέπει (Κώδικας Δικηγόρων) και έχει αναγνωριστεί διαχρονικά από τη νομολογία των πολιτικών και διοικητικών δικαστηρίων της χώρας, καθώς και του Συμβουλίου της Επικρατείας. Ως εκ τούτου, για κάθε ζήτημα που διέπει τη λειτουργία τους εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κώδικα Δικηγόρων, όπως αυτές εξειδικεύονται από τον οργανισμό για την οργάνωση και λειτουργία των υπηρεσιών των δικηγορικών συλλόγων και τον κανονισμό για τη λειτουργία του διοικητικού τους συμβουλίου και των άλλων συλλογικών οργάνων τους.

Με την παρ. 3 του άρθρου αντικαθίσταται η παρ. 1 του άρθρου 96 του Κώδικα δικηγόρων. Οι δικηγορικοί σύλλογοι είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, σωματειακής μορφής, με οικονομική, διοικητική και διαχειριστική αυτονομία και αυτοτέλεια, που τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργού Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο πλαίσιο των σκοπών τους. Στους σκοπούς τους συμπεριλαμβάνεται, πέραν της προαγωγής των συμφερόντων των μελών τους για την αξιοπρεπή άσκηση του δικηγορικού λειτουργήματος, η υπεράσπιση των αρχών και κανόνων του κράτους δικαίου σε μία δημοκρατική πολιτεία, η διασφάλιση της λειτουργίας μιας ανεξάρτητης δικαιοσύνης, η άσκηση παρεμβάσεων ενώπιον των δικαστηρίων και κάθε αρχής για κάθε ζήτημα εθνικού, κοινωνικού, πολιτισμικού, ή οικονομικού ενδιαφέροντος. Στο πλαίσιο αυτό, ο οργανισμός για την οργάνωση και λειτουργία των υπηρεσιών των δικηγορικών συλλόγων εγκρίνεται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται μετά από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Με την παρ. 4 του άρθρου αντικαθίσταται η παρ. 1 του άρθρου 152 του Κώδικα δικηγόρων. Με την παρούσα τροποποίηση ο Πρόεδρος του πρωτοβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου, ευθύς ως λάβει ιδία γνώση, με οποιονδήποτε τρόπο, πειθαρχικά επιλήψιμων πράξεων δικηγόρου ή δικηγορικής εταιρείας, παραγγέλλει άνευ καταβολής παραβόλου τη διενέργεια προκαταρκτικής πειθαρχικής εξέτασης, αναθέτοντάς την σε μέλος του πρωτοβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου. Η προσθήκη αυτή κρίνεται αναγκαία για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση τυχόν αθέμιτων δικηγορικών πρακτικών.

Άρθρο 31

Η προτεινόμενη διάταξη σχετικά με την επιλογή προϊσταμένων τμημάτων των υποθηκοφυλακείων του άρθρου 32 του ν. 4456/2017 (Α'24) κρίνεται αναγκαία για την επιτάχυνση και διευκόλυνση της διαδικασίας πλήρωσης των θέσεων από πρόσωπα με τα προσήκοντα για την άσκηση των σχετικών καθηκόντων προσόντα, κατά το μεταβατικό διάστημα μέχρι σταδιακά να καταργηθούν τα έμμισθα και τα άμισθα υποθηκοφυλακεία της χώρας, τα κτηματολογικά γραφεία Ρόδου και Κω - Λέρου και τα κτηματολογικά γραφεία Θεσσαλονίκης και Πειραιά, σύμφωνα με τις παρ. 5 και 7 του άρθρου 1 του ν. 4512/2018 (ΦΕΚ Α' 5).

Άρθρο 32

Ασφάλιση κατά κινδύνου ατυχήματος προσώπων που παρέχουν κοινωφελή εργασία

Με την προτεινόμενη διάταξη, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αναγνωρίζοντας την ανάγκη να παρέχεται ασφαλιστική κάλυψη έναντι κινδύνου ατυχήματος στους καταδικασθέντες που παρέχουν κοινωφελή εργασία ως μέτρο έκτισης της ποινής, καλύπτει το θεσμικό έλλειμμα στον τρόπο εφαρμογής του ποινικού αυτού μέτρου, το οποίο υφίσταται εδώ και 20 χρόνια, από την έναρξη υλοποίησης του θεσμού το 1997 (Υπουργική Απόφαση με αριθ. 108842/1997, ΦΕΚ Β' 1104) και ιδίως μετά το 2007 οπότε και λειτουργούν οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής (ΠΔ 195/2006, ΦΕΚ Α' 199), οι οποίες είναι οι αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΔΔΑΔ για την υλοποίηση του μέτρου.

Η νομοθετική αυτή πρωτοβουλία εντάσσεται στην στρατηγική του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την ενίσχυση και ανάπτυξη των εναλλακτικών της στερητικής της ελευθερίας μέτρων και πρόκειται περαιτέρω να υποστηριχθεί στο σχέδιο του νέου Ποινικού Κώδικα που σύντομα θα τεθεί προς ψήφιση στη Βουλή.

Άρθρο 33

Κατά την πρόβλεψη της ισχύουσας διάταξης του άρθρου 417 του ΚΠΔ η τήρηση της διαδικασίας της άμεσης παραπομπής του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, στις περιπτώσεις αυτόφωρης σύλληψής του μετά την τέλεση ορισμένου πλημμελήματος,

εξαρτιόταν τελικά από τη δυνατότητα του εισαγγελέα, εφόσον έκρινε ότι συνέτρεχαν λόγοι, να αποφασίσει αν θα εφαρμόσει ή όχι αυτή.

Άλλωστε, με το άρθρο 279 του ΚΠΔ, όπως διαμορφώθηκε μετά το άρθρο 32 του ν. 4356/2015, Α' 181, προβλέφθηκε ότι ο ανακριτικός υπάλληλος εντός δώδεκα (12) ωρών ειδοποιεί με το ταχύτερο μέσο τον εισαγγελέα, ο οποίος μπορεί, λαμβάνοντας υπόψη τη βαρύτητα του εγκλήματος και την προσωπικότητα του δράστη, να δώσει εντολή να αφεθεί αυτός ελεύθερος και να μην εφαρμοστεί η προβλεπόμενη για τα αυτόφωρα εγκλήματα διαδικασία του άρθρου 418 παρ. 1 εδάφιο α' και 2. Δόθηκε έτσι η δυνατότητα στον εισαγγελέα, έγκαιρα, πριν καν μεσολαβήσει η ταλαιπωρία των εμπλεκομένων και η επιβάρυνση των αρχών που συνδέονται με την αυτόφωρη διαδικασία, τη σύλληψη και την προσαγωγή, να προλάβει και να διατάξει τη μη ακολούθηση αυτής.

Οι διατάξεις αυτές σταθερά εκφράζουν τη βούληση του νομοθέτη η διαδικασία της αυτόφωρης εκδίκασης των πλημμελημάτων να εφαρμόζεται ακριβώς εκεί όπου προσήκει, ώστε η συναφής επιβάρυνση της δικαστικής λειτουργίας και των υπηρεσιών που εμπλέκονται με τη σύλληψη και προσαγωγή του κατηγορούμενου στον εισαγγελέα να μην έχει ως αποτέλεσμα την υπέρμετρη διατάραξή τους, προκειμένου, άλλωστε, να επικεντρωθούν στην αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της βαρύτερης μορφής εγκληματικότητας. Ο στόχος αυτός, άλλωστε, μπορεί να ικανοποιηθεί σε σημαντικό βαθμό με την παρούσα νομοθετική πρόβλεψη που ρητά εισάγει ως κανόνα τη μη τήρηση της αυτόφωρης διαδικασίας για ορισμένα εγκλήματα που θεωρούνται, είτε λόγω της απειλούμενης εναντίον τους ποινής, είτε επειδή το προσβαλλόμενο με αυτά έννομο αγαθό είναι ιδιαίτερα ελαστικό, είτε λόγω της μη ύπαρξης ιδιαίτερων στοιχείων κοινωνικοθικής απαξίας που εκφράζονται από τον συγκεκριμένο τρόπο τέλεσής τους, ως κατά κανόνα χαμηλής απαξίας.

Άρθρο 34

Διατάξεις για τη βελτίωση της λειτουργίας της κεντρικής επιτροπής διαμεσολάβησης

Με την προτεινόμενη αναδιατύπωση της παρ. 1, του άρθρου 186 του νόμου 4512/2018, η δυνατότητα να ορίζεται μέλος της Κεντρικής Επιτροπής Διαμεσολάβησης (ΚΕΔ) και Αρεοπαγίτης ή Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου επί τιμή, κρίνεται αναγκαία ενόψει του ιδιαίτερου φόρτου εργασίας, τον οποίο συνεπάγεται η συμμετοχή στην ΚΕΔ, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι δεν πρέπει, εκ μόνου του λόγου της αφυπηρέτησης, να αποκλείονται πρόσωπα που έχουν

ιδιαίτερη ενασχόληση, εμπειρία και γνώση του θεσμού της διαμεσολάβησης, δεδομένης και της επιβάρυνσης των εν ενεργείᾳ αρεοπαγιτών και αντεισαγγελέων του Αρείου Πάγου.

Με την αναδιατύπωση της παρ. 2, διευκρινίζεται ότι Πρόεδρος της ΚΕΔ, γίνεται ο εν ενεργείᾳ ή επί τιμή Αρεοπαγίτης ή ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου, δεδομένου του ότι τίτλος «επί τιμή» είναι μεν τιμητικός βαθμός, υποδηλώνει όμως και την αντίστοιχη αρχαιότητα.

Η αναδιατύπωση που πραγματοποιείται με την παρ. 3, κρίνεται σκόπιμη και αναγκαία, δεδομένου ότι, η απαγόρευση ύπαρξης σχέσης συνεργασίας με εκπαιδευτικούς φορείς και για τα συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα, αφορά μόνο όσα μέλη της ΚΕΔ, συμμετέχουν στην Επιτροπή Εξετάσεων και αυτό για λόγους δεοντολογίας. Αντιθέτως, η εν λόγω απαγόρευση, δεν αφορά στα λοιπά μέλη της ΚΕΔ, κυρίως διότι η ενασχόληση με την εκπαίδευση των υποψήφιων μεσολαβητών, συνεπάγεται βαθιά γνώση του θεσμού και της λειτουργίας του.

Άρθρο 35

Η συγκεκριμένη τροποποίηση σκοπεί στη διατήρηση της εύρυθμης λειτουργίας της ΕΣΔΙ μεσούσης της διαδικασίας κατάρτισης των εκπαιδευομένων σε αυτήν. Ειδικότερα, η παράταση της θητείας του Γενικού Διευθυντή, σε περίπτωση που η λήξη της τοποθετείται εντός του μηνός Μαΐου ή Απριλίου του έτους που συμπληρώνεται η τριετία, κρίνεται σκόπιμη διότι α) κατά τους μήνες αυτούς η Σχολή έχει σημαντικές δραστηριότητες που αφορούν στη θητεία του απερχόμενου Γενικού Διευθυντή (συμβιόλια διδασκόντων και σπουδών με αντικείμενο την αξιολόγηση της απερχόμενης σειράς σπουδαστών, δηλαδή αυτής που ολοκληρώνει κατά το μήνα Μάιο την πρακτική της εκπαίδευση) και β) ο νέος Γενικός Διευθυντής βαρύνεται, κατά κανόνα, τους μήνες αυτούς με σειρά διασκέψεων για την περάτωση εκκρεμών υποθέσεων στο πλαίσιο της ενάσκησης των δικαστικών του καθηκόντων, οπότε η παράλληλη εμπλοκή του το δίμηνο αυτό και με τις υποχρεώσεις του στην ΕΣΔΙ καθίσταται κατ' αρχήν ιδιαίτερα δυσχερής.

Κεφάλαιο ΣΤ'

Διατάξεις που αφορούν στη λειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος

Άρθρο 36

Με τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 36, δίνεται η δυνατότητα να ρυθμιστούν ζητήματα τεχνικού και λεπτομερειακού χαρακτήρα που αφορούν την λειτουργία των καταστημάτων κράτησης και συγκεκριμένα του Ταμείου Κέρδους Σιγαρέτων, του Ταμείου Φιλοπτώχων και των Κεφαλαίων Εργασίας Κρατουμένων με τρόπο ευέλικτο, λειτουργικό και αποτελεσματικό

προς όφελος των κρατουμένων αλλά και της εύρυθμης λειτουργίας των καταστημάτων κράτησης.

Άρθρο 37

Ευεργετικός υπολογισμός ημερών ποινής καταδίκων και υποδίκων λόγω εργασίας

Με το άρθρο 37, επιχειρείται η επέκταση του ευεργετικού υπολογισμού και σε εργαζόμενους σε μονάδες αρτοζαχαροπλαστικής των Αγροτικών Καταστημάτων Κράτησης της χώρας. Η εν λόγω ρύθμιση προάγει το ρόλο των Αγροτικών Καταστημάτων Κράτησης με την παροχή κινήτρων για εργασία και εκπαίδευση των κρατουμένων. Ως εκ τούτου, η εξίσωση των εργαζομένων του αρτοζαχαροπλαστείου των αγροτικών φυλακών με τους εργαζόμενους στο αρτοποιείο της Κεντρικής Αποθήκης Υλικού Φυλακών και στις γεωργοκτηνοτροφικές μονάδες δεν είναι απλώς ανεκτή αλλά και επιβεβλημένη, καθόσον πρόκειται για παραγωγικές μονάδες με υψηλή παραγωγική δραστηριότητα και μάλιστα την πλέον κερδοφόρα για το Αγροτικό Κατάστημα Κράτησης.

Η εν λόγω νομοθετική πρωτοβουλία εντάσσεται στην στρατηγική του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την ενίσχυση των Αγροτικών Φυλακών της Χώρας.

Άρθρο 38

Διενέργεια ιατροδικαστικών πράξεων

Προς εξυπηρέτηση των αναγκών των πολιτών της χώρας, τα τελευταία 3 έτη διορίστηκαν από το Υπουργείο Υγείας και υπηρετούν σε Νοσοκομεία της χώρας Επικουρικοί ιατροί - ιατροδικαστές. Ο σκοπός της εξυπηρέτησης των πολιτών επισημαίνεται στην με αριθ. 3/2017 σχετική Γνωμοδότηση του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, άμεσα συναρτώμενος με την αποστολή των Επικουρικών Ιατροδικαστών, προκειμένου να εφαρμόζεται μεταξύ των διαφόρων δυνατών λύσεων, εκείνην που ανταποκρίνεται καλύτερα στο δημόσιο συμφέρον. Ωστόσο, σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, κατ' εξαίρεση και εφόσον κριθεί αναγκαίο, επιτρέπεται η διενέργεια ιατροδικαστικών πράξεων από Νοσηλευτικό Ίδρυμα του Εθνικού Συστήματος Υγείας, που διαθέτει κατάλληλη υποδομή και ειδικότητες.

Με την προτεινόμενη διάταξη, η οποία επίσης προτείνεται και από την Εισαγγελία του Αρείου Πάγου (έγγραφο με αριθ. 3417/08.06.2018) ενισχύεται ο ορθός καταμερισμός και η ισοκατανομή των ιατροδικαστικών πράξεων μεταξύ των εξ ίσου αρμοδίων υπηρεσιών του

Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, των εργαστηρίων Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας των Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων και των Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων που διαθέτουν κατάλληλη υποδομή και ειδικότητες, με απώτερο στόχο την προστασία του δημοσίου συμφέροντος και την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών.

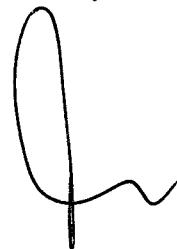
Άρθρο 39

Με το παρόν άρθρο ρυθμίζεται δημοσιονομικά η πληρωμή δαπανών του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, οι οποίες έπασχαν μόνο κατά το μέρος ότι δεν υπήρχαν αποφάσεις ανάληψης κατά την πραγματοποίησή τους λόγω έλλειψης σχετικών πιστώσεων. Αφορά σε δαπάνες οι οποίες κρίνονται κατά γενική παραδοχή ως ανελαστικές, και συνδέονται άρρηκτα με την εύρυθμη λειτουργία των δικαστικών υπηρεσιών και των Καταστημάτων Κράτησης της χώρας. Η νομιμοποίησή τους συνδέεται απαρέγκλιτα με την εγγραφή σχετικών πιστώσεων από το Υπουργείο Οικονομικών.

Αθήνα, 31..... Ιανουαρίου 2019

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

Εσωτερικών



ΑΛΕΞΗΣ ΧΑΡΙΤΣΗΣ

Οικονομίας και Ανάπτυξης



ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΡΑΓΑΣΑΚΗΣ

Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης



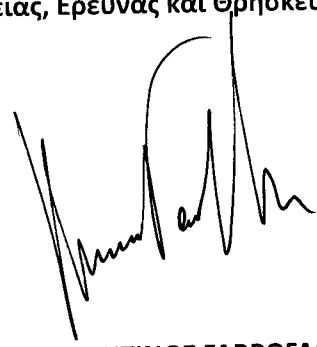
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΠΑΣ

Εθνικής Άμυνας



ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗΣ

Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων



ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΑΒΡΟΓΛΟΥ

Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης



ΕΦΗ ΑΧΤΣΙΟΓΛΟΥ

Εξωτερικών



ΑΛΕΞΙΟΣ ΤΣΙΠΡΑΣ

Προστασίας του Πολίτη



ΟΛΓΑ ΓΕΡΟΒΑΣΙΛΗ

Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων



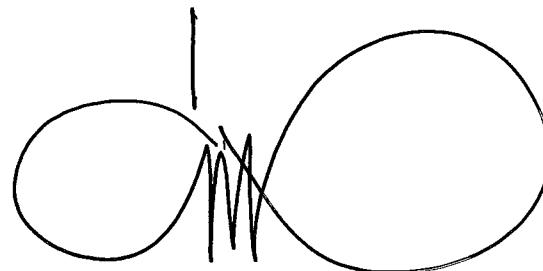
ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ

Οικονομικών



ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ

Υγείας



ΑΝΔΡΕΑΣ ΞΑΝΘΟΣ

Διοικητικής Ανασυγκρότησης

H.2

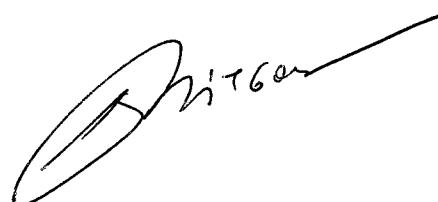
ΜΑΡΙΑ ΕΛΙΖΑ ΞΕΝΟΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων



ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΠΙΡΤΖΗΣ

Μεταναστευτικής Πολιτικής



ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΤΣΑΣ

Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής



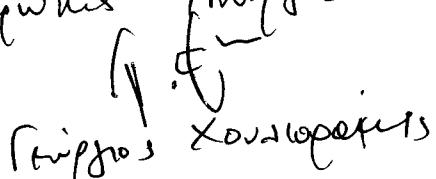
ΦΩΤΙΟΣ ΦΑΝΟΥΡΙΟΣ ΚΟΥΒΕΛΗΣ

Ο πρωτικής Υπουργίας Δικαιοδόνων
διαφάνειας και Ανεργούντων Δικαιωμάτων



Δικηγόρος Πεπεργκαλόπουλος

Ο Ανενδυγωνίας Υπουργίας Οικονομικών



Γεώργιος Χουσιωρέτης